

Világiak, Család és Élet Dikasztériuma
Pápai Társadalomtudományi Akadémia

A Nemzetközi Családtudományi Központ
közreműködésével

GLOBÁLIS CSALÁDPAKTUM

GLOBÁLIS
CSALÁD
PAKTUM

„Jó figyelmet fordítanunk a konkrét valóságra,
mert a Lélek igényei és felhívásai
magukban a történelmi eseményekben is visszhangzanak,
melyek az Egyházat
a házasság és család kimeríthetetlen misztériumának
mélyebb megértésére vezethetik.”
(*Amoris laetitia*, 31).

TARTALOM

FERENC PÁPA ÜZENETE a globális családpaktum elindítása alkalmából	3
BEVEZETÉS	5
1. PONT: A családi kapcsolatok minősége	9
1.1. Az alap: a férfi-nő kapcsolat	9
1.2. A házasság támogatása	11
1.3. A születő élet befogadása	15
1.4. Nemzedékről nemzedékre	18
1.5. Nem a családon belüli erőszakra	21
2. PONT: A család mint társadalmi szereplő támogatása	24
2.1. Családháló: „közeli” szolidáris kapcsolatok	24
2.2. A család hitre és közjóra nevel	26
2.3. A családegyesületek támogatása: hangot adni a családoknak	28
2.4. Közbeszéd a családról: a szépség tanúsítása és közvetítése	30
3. PONT: A társadalmi és politikai kihívások	32
3.1. Családra vonatkozó közpolitikák: miért?	32
3.2. Család és gazdasági rendszer	34
3.3. A szubszidiaritás: családra vonatkozó és családdal alkotott politikák	37
3.4. Család és munka	39
3.5. Család és szegénység	41
4. PONT: Kihívás mindenki számára	43
4.1. Egyetemekre háruló kötelezettség	43
4.2. Kihívás a társadalom többi szereplője számára	45
<i>A politika világa</i>	45
<i>A vállalkozások / a munka világa</i>	45
<i>A nonprofit ágazat</i>	46
<i>A kulturális rendszer és a tömegtájékoztatás</i>	46

FERENC PÁPA ÜZENETE

A GLOBÁLIS CSALÁDPAKTUM ELINDÍTÁSA ALKALMÁBÓL

Kedves Testvéreim és Nővéreim!

Az *Amoris laetitia* kezdetű apostoli buzdításban hangsúlyoztam, hogy „a család java döntő a világ és az Egyház jövője szempontjából” (31. pont). Ezzel a meggyőződéssel szeretném támogatni a globális családpaktumot, azt a közös cselekvési programot, amelynek az a célja, hogy párbeszédet alakítson ki a családpasztoráció és a családdal foglalkozó tanulmányi és kutatóközpontok között, melyek a katolikus egyetemeken működnek szerte a világon. Ez a Világiak, Család és Élet Dikasztériumának, valamint a Pápai Társadalomtudományi Akadémiának a kezdeményezése, mely a család kulturális és antropológiai jelentőségére és a család előtt álló új kihívásokra irányuló vizsgálatokból és kutatásokból született.

A cél az együttműködés, annak elősegítése, hogy a részegyházakban folyó családpasztorációs munka hatékonyabban használja fel az egyetemeken végzett kutató, oktató és képzési tevékenység eredményeit. A katolikus egyetemek és a lelkipásztori munka együtt jobban előmozdíthatják a családnak és az életnek azt a kultúráját, amely a valóságból kiindulva segíti az új nemzedékeket abban, hogy – a mai bizonytalan és remény szűkében lévő korban – nagyra értékeljék a házasságot, a családi életet a maga erőforrásaival és kihívásaival, valamint az emberi élet továbbadásának és óvásának szépségét. Tehát „felelősebb és nagyobb erőfeszítéseket kell tennünk, hogy a házasság és a család mellett szóló [...] indítékokat úgy mutassuk be, hogy az emberek készségesebben válaszoljanak a kegyelemre, amelyet Isten felkínál nekik” (*Amoris laetitia*, 35).

A katolikus egyetemek feladata a házasság és a család mélyreható teológiai, filozófiai, jogi, szociológiai és gazdasági elemzése, hogy támogassák a házasság és a család tényleges súlyát a kortárs gondolkodási és cselekvési rendszerekben. A végzett kutatások a családi kapcsolatok válságos hátterét tárják fel, amelyet esetleges nehézségek és strukturális akadályok egyformán táplálnak, ami a társadalom megfelelő támogatásának hiányában megnehezíti a békés családi életet. Ez is oka annak, hogy sok fiatal elutasítja a házasságkötést, és inkább választ kevésbé tartós és kevésbé hivatalos érzelmi kapcsolati formákat. A felmérések azonban arra is rávilágítanak, hogy a család továbbra is a társadalmi élet elsődleges forrása, és kimutatják, hogy léteznek olyan jó gyakorlatok, amelyeket érdemes világszinten megosztani és terjeszteni. E téren maguk a családok lehetnek az út tanúi és főszereplői, sőt annak is kell lenniük.

A globális családpaktum ugyanis nem egy statikus program, melynek célja bizonyos elképzelések kikristályosítása, hanem egy négy szakaszra osztott út:

1. Folyamat indítása a családi témákkal foglalkozó egyetemi tanulmányi és kutatóközpontok közötti párbeszéd és szorosabb együttműködés érdekében, hogy tevékenységüket gyümölcsözőbbé tegyék, különösen az Egyház társadalmi tanítása által inspirált egyetemi intézmények hálózatának létrehozásával vagy felélesztésével.
2. Nagyobb együttműködés megteremtése – a tartalmak és a célok terén – a keresztény közösségek és a katolikus egyetemek között.
3. A család és az élet kultúrájának előmozdítása a társadalomban, hogy a közpolitika számára hasznos javaslatok és célkitűzések szülessenek.

4. A megszületett javaslatok összehangolása és felkarolása, hogy a családok lelki, pasztorális, kulturális, jogi, politikai, gazdasági és szociális téren nagyobb támogatást kapjanak.

Istennek az emberek közösségével kapcsolatos legtöbb álma a családban valósul meg. Ezért nem nyugodhatunk bele a család hanyatlásába a bizonytalanság, az individualizmus és a fogyasztói szemlélet nevében, melyek csak önmagukra gondoló egyénekből álló jövőt vetítenek elénk. Nem lehetünk közömbösek a család jövője iránt, a család ugyanis élet- és szeretetközösség, pótolhatatlan és felbonthatatlan szövetség férfi és nő között, a nemzedékek találkozóhelye, a társadalom reménye. Ne feledjük, hogy a család mindenkire kedvező hatással van, hiszen közjó létrehozója: a jó családi kapcsolatok pótolhatatlan gazdagságot jelentenek nemcsak a házastársak és gyermekeik, hanem az egész egyházi és világi közösség számára.

Ezért köszönetet mondok mindazoknak, akik csatlakoztak és csatlakozni fognak a globális családpaktumhoz, és kérem őket, hogy kreatívan és bizalommal szenteljék magukat mindannak, ami segíthet visszahelyezni a családot lelkipásztori és társadalmi munkánk középpontjába.

Kelt Rómában, a Lateráni Szent Jánosnál, 2023. május 13-án.

Ferenc

BEVEZETÉS

2021-ben, a Ferenc pápa által meghirdetett „Amoris laetitia családév” alkalmából, a Világiak, Család és Élet Dikasztériuma, valamint a Pápai Társadalomtudományi Akadémia – a CISF (Nemzetközi Családtudományi Központ) közreműködésével – egy *globális családpaktum*, vagyis egy olyan közös cselekvési program kidolgozását kezdte el, amelynek az a célja, hogy az egész világon előmozdítsa a családok életét az Egyház társadalmi tanításának fényében.

A család „egy férfi és egy nő közötti bensőséges életközösségből és házastársi szeretetből” (GS 48) születik; a legalkalmasabb hely a személy teljes kibontakozásához, a személyközi kapcsolatok, a felelősség és a szolidaritás teljes kialakulásához. A családi kötelek meggyengülése, valamint a házasság, a generativitás, az élet és a testvériség értéke antropológiai alapjainak mai megértési nehézségei azonban határozottabb és hatékonyabb cselekvési stratégiákat követelnek kulturális, nevelési, társadalmi és egyházi szinten, hogy az új nemzedékek képesek legyenek felismerni, értékelni és védelmezni a család pótolhatatlan értékét.

Ez nem zárja ki, hogy mindannyiunknak figyelembe kell venni – a lelkipásztori és a politikai cselekvésben egyaránt – a családformák sokféleségét, melyet a szokások és a törvények ma élénk tárnak; de nem mondhatunk le arról, hogy világosan felkínáljuk a férfi és nő közötti házasságon alapuló család szépségéről szóló keresztény üzenetet, a családot ugyanis a Teremtő isteni és emberi intézményként, a társadalom alapjaként gondolta el.

„Egy olyan drámai időszakban, mint amelyet a háború miatt élünk [...], fontos megállni és elgondolkodni az emberi viszonyulás alapjain, jobban mondva azon az antropológiai »helyen«, ahol minden ember születik, felnő és megtanul kapcsolatba lépni másokkal: a családon, a társadalom alapsejtjén (vö. EG 66). Benne strukturálódnak a béke feltételei, magunkon belül és rajtunk kívül, és benne tanulunk meg együtt élni a különbözőséggel. A család ugyanis az egyén és a társadalmi élet humanizálásának első szereplője, de a nyilvánvaló nehézségek, melyek napjainkban körülveszik a családi kapcsolatokat, a házasságot, és magának a szeretetnek az eszméjét, melyből a család ered, megkövetelik, hogy új utakat keressünk, hogy ismét a tudományos, kulturális és egyházi reflexió középpontjába helyezzük a családnak azokat az alapidimenzióit, amelyek lehetővé teszik, hogy a családot annak érzékeljük, ami: kapcsolati érték az egyének és a társadalom számára.”¹

Ebben a vonatkozásban a globális családpaktum biztosítani kívánja, hogy az Egyház és a társadalom együttesen fellépve a család olyan globális és átfogó elgondolásának adjon hangot, amely igazán tiszteletben tartja azt, ami a keresztény antropológia szerint a család: élet- és szeretetközösség, a házastársak közötti felbonthatatlan szövetség, önátadás, kölcsönös segítség, hűség, állandóság, gyermekvállalás és gyermeknevelés, nemzedékek találkozása, hozzájárulás a közjóhoz (GS 48. és köv.).

Az egyházi lelkipásztori tevékenységnek konkrét támogatást kell találnia az Egyház társadalmi tanítása által inspirált egyetemi és kulturális központok gondolkodásában és

¹ PIETRO PAROLIN: *The Family as a Relational Good: The Challenge of Love*, in PIERPAOLO DONATI (ed.): *The Family as a Relational Good: The Challenge of Love*, Proceedings of the PASS Plenary Session 2022, Libreria Editrice Vaticana, Vatican City, 2023, 37–46.

kutatómunkájában. Ezeknek a központoknak olyan kutatási és képzési stratégiákat kell alkotniuk, amelyek képesek érveket, válaszokat és cselekvési irányokat kidolgozni, a közéletben is, hogy konkrétan támogassák az Egyház evangelizációs küldetését, a családról szóló keresztény üzenet közvetítését a világban. Közös elkötelezettséggel kell előmozdítani a család vezető szerepét a gazdaságban, a társadalomban, az emberi személy fejlődésében és a közjóban. A család, bár nehézségekkel küzd, a társadalom alapsejtje, és mint ilyenben benne kell keresni a megoldásokat a társadalmi problémákra.

E tekintetben a globális családpaktum nemcsak azt kívánja meg, hogy a családot valamennyi emberi közösség egyházi, gazdasági, politikai és társadalmi alanyként ismerjék el, hanem azt is, hogy a család ma jobban tudatában legyen eme lényegi szerepének.

Ugyanakkor a mai, családi kapcsolatokat és magának a családnak a fogalmát (meghatározását) érintő strukturális, kulturális és törvényi változások és differenciálások a családi kötelek értékének, a stabilitás értékének a tagadása és az élet elfogadásáról való lemondás javára kérdőjelezi meg annak lehetőségét, hogy a „család” szónak közös jelentést tulajdonítsunk. Mindez aláássa magának a családnak az identitását és a születő élet értékét egy olyan társadalomban, amely egyre inkább „családutánivá” válik, és amelyet meghatároz a leggyengébbek félredobásának mentalitása.

„Tudjuk, hogy a társadalmi változások világszerte megváltoztatják a házasságok és családok életkörülményeit. Továbbá a jelenlegi elhúzódó és sokrétű válsághelyzet komoly próba elé állítja a tartós és boldog család építésére irányuló terveket. Erre a helyzetre úgy lehet válaszolni, ha újra felfedezzük a család értékét, a családot mint a társadalmi rend forrását és eredetét, mint a testvéri társadalom létfontosságú alapsejtjét, mely képes gondoskodni közös otthonunkról. [...] A házasság és a család nem pusztán emberi intézmények, annak ellenére, hogy az évszázadok során számos változáson mentek keresztül, és hogy megítélésükben a népek között kulturális és szellemi különbségek vannak. Minden különbségen túl közös és állandó vonások jelennek meg, melyek a házasság és a család nagyságát és értékét teszik nyilvánvalóvá. Ha azonban ezt az értéket individualista módon és a magánszférára szűkítve élik meg, ahogyan ez részben a nyugati világban történik, akkor a család elszigetelődhet és széttöredezhet a társadalomban. Így elvesznek azok a társadalmi szerepek, amelyeket a család az egyének között és a közösségekben betölt, különösen a leggyengébbek: a gyermekek, a fogyatékkal élők és az ellátásra szoruló idősök tekintetében.”²

A család mai individualista szerkezetváltásán túlmenően ugyanis a családnak továbbra is megmarad a maga nélkülözhetetlen alapvonása: a sajátos kapcsolatisága.

„A család értékét nem összeadásból kapjuk, vagyis a család értéke nem abból származik, hogy az egyének erőforrásait összeadjuk, hogy ezzel növeljük az egyének hasznosságát. A család értéke az önmagukban teljes egyének kapcsolati köteleke, mely abban áll, hogy hűséges szeretettel, bizalommal, együttműködéssel, kölcsönösséggel kapcsolódnak egymáshoz, s ezekből származik a család egyes tagjainak java, vagyis boldogsága. Így érteve, a család, mely önmagában is kapcsolati érték, a közösség számára is megannyi értéknek és kapcsolatnak a forrásává válik, mint például az állammal és a társadalom más társulásaival való jó kapcsolat, a családok közötti szolidaritás, a bajba jutottak befoga-

² FERENC PÁPA: *Beszéd a Társadalomtudományi Pápai Akadémia plenáris ülésének résztvevőjéhez*, Róma, 2022. április 29.

dása, az utolsókról való gondoskodás, az elszegényedési folyamatok elleni küzdelem, és így tovább.”³

A családi kapcsolatok:

- gondoskodáson és kölcsönösségen alapuló elsődleges kapcsolatok hálóját kínálják a személynek, legyőzve az elszigeteltséget és a magányt, és erőforrásokat kínálnak a személynek a lét összetett – személyes és társadalmi – kihívásaival való szembenézéshez;
- közösségi szinten a társadalmi, etikai és gazdasági kohézió megteremtői.

A családok a társadalom kapcsolati mikroszárait szövik, a személyek közötti kapcsolati és a közjóért való felelősségi hálót építik, saját nevelői feladatuk révén is, azáltal, hogy a szociális erényekre nevelnek, szociálisan felelős polgárokat adnak a társadalomnak.

E célból elsődleges fontosságú, hogy a család javára történő minden beavatkozás elő tudja mozdítani: a házasság jogintézményének szilárdságát, valamint sajátosságait a nyilvánosan elismert együttélés minden más formájához képest, mivel a házasság magánál fogva a szexualitás rendjét hivatott biztosítani (és képes egyértelmű szerepek meghatározására a családon belül: anya/apa/gyermek) a nemzedékek rendjében, melyek követik egymást az időben; „jó kapcsolatok” kialakulását a családon belül és a szolidáris kapcsolatokét azon kívül (az anyaság, az apaság, a házastársi kapcsolat, a nemzedékek közötti kapcsolatok, minden gondoskodó kapcsolat, a tágabb rokoni kapcsolatok, a szomszédsági kapcsolatok, a helyi közösségekben meglévő kapcsolatok stb.); a családok tudatosságát és képességét, hogy a remény építői, a közjóra és a társadalmi erényekre való nevelés helyszínei legyenek; az új kapcsolati készségeket, különösen a családon belül, hogy képesek legyenek gyermekeiket a kor kihívásainak megértésével nevelni; a stabil hálózatok kiépítését, annak érdekében is, hogy a család is hallassa hangját a közbeszédben és a politikában; az emberi élet nagylelkű elfogadását és az élet tiszteletét minden emberi életszakaszban; a felnőttek – és a fiatalok – etikai kérdésekben való képzését, hogy gyermekeiket keresztény értékekre, házasságon alapuló tartós és teljes családi élet iránti vágyra neveljék.

Az itt bemutatott paktum összeállításában öt földrész katolikus egyetemeinek az Egyház társadalmi tanítása által inspirált családtudományi és családkutató központjai vettek részt, a család kulturális és antropológiai jelentőségével kapcsolatos információk összegyűjtése és kutatások révén, különös tekintettel a családi kapcsolatokra, a család társadalmi értékére és a családpolitika nemzetközi szintű jó gyakorlataira. E gyűjtő munka eredménye egy összefoglaló jelentés lesz, melyet a Nemzetközi Családtudományi Központ (CISF) fog kiadni.

A projekt munkájának módszertanát a *valóság elve*⁴ vezérelte: „Jó figyelmet fordítanunk a konkrét valóságra, mert a Lélek igényei és felhívásai magukban a történelmi eseményekben is visszhangzanak, melyek az Egyházat a házasság és család kimeríthetetlen misztériumának mélyebb megértésére vezethetik.”⁵

A szöveg tehát nem foglalkozik a házasság és a család filozófiai, jogi, teológiai és tanbeli kérdéseivel, hanem az egyetemekre bízva a spekulatívabb elemzések elvégzését és mélyebb feldolgozását, pontosan a mai valóság gondos megfigyeléséből adódó szükségletek alapján.

³ FERENC PÁPA: *Beszéd a Társadalomtudományi Pápai Akadémia plenáris ülésének résztvevőihöz*, Róma, 2022. április 29.

⁴ *Evangelii gaudium*, 231–233.

⁵ *Amoris laetitia*, 31.

A globális családpaktum nem egy statikus dokumentum kíván lenni, hanem a tudományos és egyetemi kutatás világában a kapcsolat, a párbeszéd és az együttműködés állandó folyamatát kívánja előmozdítani, egyfajta *helyzetjelentésként* egy hálózaton belül, hogy irányítsa a családdal kapcsolatos kutatásokat, hogy az Egyház társadalmi tanítása által inspirált egyetemi tanulmányi központok közötti együttműködést aktívabbá tegye, és hogy megalapozott tartalmat és stratégiai célokat adjon a családdal kapcsolatos közpolitikáknak.

A globális családpaktum teljes összhangban kíván lenni és szorosan együtt kíván működni a Ferenc pápa által 2019-ben elindított *globális nevelési paktummal*, mely jelentős utalásokat tartalmaz a család és a családi kapcsolatok vezető szerepére a nevelés területén és ezáltal a társadalmi szférában.⁶

A globális családpaktum felépítése:

- A családi kapcsolatok (1. pont)
- A család mint társadalmi szereplő (2. pont)
- A társadalmi és politikai kihívások (3. pont)
- Kihívás mindenki számára (4. pont)

Minden pontnál röviden jelezzük a főbb kritikus kérdéseket, valamint adunk néhány javaslatot a család támogatására, melyeket a kutatási és képzési tevékenységek során kell megvalósítani az egyetemeken.

A 4. pontban kiemelünk néhány általános cselekvési elvet más társadalmi szereplők számára, akiket a globális családpaktum az egyetemek mellett megszólít.

⁶ Számos egybecsengés és egymást erősítő hatás van a *globális családpaktum* prioritásai és a *globális nevelési paktum* hét pontja között: a személy középpontba állítása, a fiatalabb nemzedékek meghallgatása, a nők támogatása, a család megerősítése, megnyílás a befogadásra, a gazdaság és a politika megújítása, a közös otthon őrzése (lásd: www.educationglobalcompact.org). Különösen a 4. pont hangsúlyozza az oktatási intézmények és a család közötti szoros együttműködés fontosságát, és a családot „az első és nélkülözhetetlen nevelő alany”-ként határozza meg. „A család a társadalom alapsejtje, és mint ilyennek képesnek kell lennie arra, hogy mint a személy generatív és konstitutív kapcsolatainak forrása ellássa feladatát, amihez minden más alanyhoz hozzá kell járulnia. A *Gravissimum educationis* kijelenti, hogy a szülők az első és legfőbb nevelői gyermekeiknek, és »ez a nevelői funkció annyira jelentős, hogy, ha hiányzik, aligha pótolható«. Azután »a család az első iskolája azoknak a közösségi erényeknek, amelyekre minden társadalomnak szüksége van. A [...] keresztény családban a gyermekeket kezdettől fogva arra kell tanítani, hogy [...] megismerjék és imádják Istent, és szeressék a felebarátot« (3. pont)” (*Globális nevelési paktum*, Vademecum, 2021).

1. PONT

A CSALÁDI KAPCSOLATOK MINŐSÉGE

1.1. Az alap: a férfi-nő kapcsolat*

Kihívások

A párkapcsolat a családi élet egyik legérdekesebb és legproblémásabb eleme napjainkban. A házasságok számának folyamatos csökkenése, az együttélések és törekenységük növekedése, az érzelmi és szexuális élet narcizmusa, a különélések és válások számának növekedése, valamint a férfias és nőies sajátságok genderideológia általi banalizálása – mind a családi kötelek magánosításának kifejeződései, mely nemcsak a párkapcsolatot érinti súlyosan, hanem a gyermekeket is, akik a családi kötelek tekintetében egyre inkább marginalizálódnak a közéletben. Minden változás, melyet a szokások és a törvények a párkapcsolat és a személy identitásával kapcsolatban bevezetnek, elkerülhetetlenül kihat a gyermekekre és a családi dinamikákra.

A párkapcsolatok törekenysége a magányt és a társadalmi marginalizálódást is növeli, megfosztja a párt attól a képességétől, hogy továbbadja az életet a családban és a társadalomban. A kapcsolati modellek különbözőségén és sokféleségén belül megkülönböztetjük a „aggregált párt” (létrejött pár) és a „generatív párt” (létrehozó pár). Az „aggregált” pár olyan egyének összessége, akik saját önmegvalósításukat keresik a kapcsolatban. A generatív pár ezzel szemben önmagán túlmutató kapcsolati értékeket hoz létre önmaga, gyermekei és a közösség számára. A pár akkor valósul meg, ha önmagára és másokra nézve generatívvá válik, és általánosabban, ha sikerül kapcsolati értékeket létrehoznia. Vagyis a generatív projekt (a mi-kapcsolat, a szülői generativitást megelőzően) megléte vagy hiánya fejezi ki a párkapcsolat minőségét.

Javaslatok

A párkapcsolatok sérülékenységére helyi szintű beavatkozási intézkedések adhatnak választ, melyeknek célja a párkapcsolatokkal való törődés kultúrájának kialakítása képzett emberi erőforrások és gazdasági erőforrások rendelkezésre bocsátása révén. Stabilitást kell biztosítani a családoknak és a gyermekeknek, mindenekelőtt anyagi és kapcsolati szempontból.

Hasznosak az adókedvezmények, az anyagi támogatás, a lakhatási támogatás, a konfliktusok és kapcsolati nehézségek megoldására felkínált szolgáltatások és eszközök, valamint annak ösztönzése, hogy nagyobb mértékben legyenek tudatában a párkapcsolat

* „A két színódust megelőző konzultációk megmutatták az »ideiglenesség kultúrájának« tüneteit. Például arra a gyorsaságra utalok, amellyel a személyek átlépnek az egyik érzelmi kapcsolatból a másikba. Azt hiszik, hogy a szeretetet, a szociális hálóknban tapasztaltakhoz hasonlóan, meg lehet kötni és föl lehet bontani a fogyasztó tetszése szerint, vagy akár gyorsan le is lehet zárni azt. Gondolok itt a félelemre is, melyet a maradandó elkötelezettség távlata ébreszt a szabadidő megszállott féltése és az olyan kapcsolatok miatt, amelyeknél a költségeket és a hasznot számítgatják, és csak akkor tartják fenn azokat, ha alkalmas eszköznek mutatkoznak a magány enyhítésére, védelmet nyújtanak, vagy biztosítanak bizonyos szolgáltatásokat. Az érzelmi kapcsolatokra átáramlik az, ami a tárgyakkal és a környezettel történik: minden kiselejtezhető, mindenki használ és eldob, pazarol és rombol, kizsákmányol és kihasznál, amíg csak lehet” (AL 39). „A banalizálást megköckázta elmondhatjuk, hogy olyan kultúrában élünk, mely a fiatalokat arra készíti, hogy ne alapítsanak családot” (AL 40).

„egészségi állapotának”. A tanácsadási szolgáltatásoknak végig kellene kísérniük a párokat a családi életciklus során, mind világi, mind egyházi keretek között.

Meghallgatást és tanácsadást biztosító szolgáltatásokra van szükség a válság- és konfliktushelyzettel küzdő párok számára, hogy lehetségesek legyenek a korai segítségnyújtó és megelőző beavatkozások a végleges szakítások (különválás/elválás vagy elhagyás) elkerülése érdekében.

Lehetőségeket kell teremteni a fiatalok és a felnőttek pszichológiailag egészséges érzelmi kapcsolatokra való nevelésére.

Konkrét cselekvések

- Párkapcsolati képzések, tréningek, egyházi környezetben is, szakértők segítségével.
- Tanácsadási és kísérési szolgáltatás párok számára a teljes családi életciklus során, szociális, de lelki és pasztorális szinten is.
- Adókedvezmények és anyagi támogatás a házasságot kötő fiatal párok számára.
- Szolgáltatások és eszközök a munka és a családi élet összehangolására mind férfiak, mind nők számára.
- A családi és párkapcsolatok támogatása a szolgáltatások és a munkaügyi szabályozás terén.
- Tanácsadó központok, meghallgató központok és beszélgetőcsoportok, egyházi keretek között is, hogy kísérjék a párokat döntéseik meghozatalában.
- Egyéni kísérés különlegesen nehéz személyes helyzetekben.

Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz (a férfi-nő kapcsolat)

- Alaposabban ismerjük meg a párkapcsolat átalakulási folyamatait (a párkapcsolat különböző dimenzióiban), interdiszciplináris projektekkel, melyek a tudományos gondolkodást a párkapcsolatok és a házastársi kapcsolatok megerősítése felé irányítják, a kölcsönös tiszteletből kiindulva, valamint a férfi és a nő családban és társadalomban betöltött szerepének megfelelő védelmével. Cél: a családi stabilitás.
- Készítsünk elemzéseket és értékeléseket a párkapcsolatok támogatására irányuló közpolitikákról makrotársadalmi szinten és a személyesen igénybe vehető szolgáltatások rendszerében (segítő kapcsolatok, tanácsadó központok), beleértve a családi mediáció lehetőségét különválás/elválás esetén, a párkapcsolatok és az egészséges férfi-nő kapcsolat előmozdítása érdekében.
- Segítsük a párokkal kapcsolatban álló segítők számára szervezett képzéseknek, valamint a párok számára szervezett képzéseknek a megtervezését és lebonyolítását.
- Támogassunk olyan kutatásokat, amelyek a keresztény antropológián alapuló, érzelmi és szexuális nevelést nyújtó programoknak a népszerűsítését szolgálják, hogy a házastársi szexualitásra, valamint a teljes és felelős intim életre irányuló képzést nyújtsunk a fiataloknak.

1.2. A házasság támogatása*

Kihívások

Úgy tűnik, a családi kapcsolatok széles körben tapasztalható rossz közérzete azzal is összefügg, hogy a házasságnak számos világi jogrendben és kulturális környezetben csekély társadalmi és jogi jelentőséget tulajdonítanak, ami a családok elszigetelődésével és a kapcsolatok növekvő individualizációjával jár együtt. Úgy tűnik, a mai társadalom rossz közérzetéhez az is hozzájárul, hogy törekenyek és gyengék a családi kötelékek, melyek egyre cseppfolyósabbá válnak, és egyre kevésbé részesülnek nyilvános elismerésben.

Ebben a helyzetben a fő kihívást a családok elszigeteltsége és a házaseslet alacsony vonzereje jelenti. Ide sorolhatjuk az élet iránti, vagyis a gyermekvállalás iránti nyitottság általános hiányát is.

- Az elszigeteltség állapota az intim módon, magánügyként felfogott családi életre utal. Ez csökkenti a családok egymással való összehasonlításának lehetőségeit (melyek a családi identitás megerősítését szolgálják), valamint a család és más intézmények (iskola, egyesületek, munkahely) közötti jól működő kapcsolatokat.
- A házaseslet alacsony vonzereje abban is megmutatkozik, hogy az emberek – különösen a fiatal párok – az együttélés más formáit részesítik előnyben. A házaspárok láthatatlanná válása a nyilvánosság előtt és a fiatalabb generációk egyre nagyobb mértékű eltávolodása a házasság intézményes választásától egymással összefüggő folyamatok, a házasság általánosabb közéleti és társadalmi irrelevanciájának jelei, ami szélesen elterjedt rossz közérzetet eredményez a családokban és a társadalomban. A szabad kapcsolatok törekenysége nem hoz létre ugyanolyan kapcsolati értékeket, mint az önmagában stabil házasság (bizalom, a kapcsolatok szilárdsága, közös felelősségvállalás, bizonyosság, remény a jövőben stb.).
- A kizárólagosságnak és a házastársi hűségnek az értékét már nem érzékelik kulturális szinten, és nem védik jogilag. Ez mélyen befolyásolja a szexuális erkölcsöt és az emberek boldogságát, azt megelőzően és azt követően, hogy a fiatalabb generációk stabil párkapcsolati életet alakítanak ki. A hűtlenség, a különválás és a válás ma már strukturális problémákat jelent.
- A gyermekvállalási hajlandóság alacsony szintje pontosan tükrözi annak negatív következményeit, hogy fokozatosan csökken a házasságkötésnek és a házasság stabilitásának közjogi, gazdasági és társadalmi jelentősége.

* „Keresztényként nem mondhatunk le a házasság bemutatásáról azért, hogy ne sértsük a jelenkori érzékenységet, hogy divatosak legyünk, vagy az erkölcsi és emberi romlás láttán el ne fogjon a kisebbségi érzés. Ebben az esetben megfosztanánk a világot azoktól az értékektől, melyeket fölkinálhatunk, és fel is kell kínálnunk. [...] Felelősebb és nagyobb erőfeszítéseket kell tennünk, ami abban áll, hogy a házasság és a család mellett szóló érveket és indítékokat úgy mutatjuk be, hogy az emberek készségesebben válaszoljanak a kegyelemre, amelyet Isten felkínál nekik” (AL 35). „Senki nem gondolhatja, hogy a család mint a házasságra alapuló természetes közösség gyengítése a társadalom javát szolgálja. Épp az ellenkezője történik: akadályozza az egyén érlelődését, a közösségi értékekkel való törődést, és a városok és falvak etikai fejlődését. Már nem látjuk meg világosan, hogy csak az egy férfi és egy nő kizárólagos és felbont-hatatlan egysége teljesít teljes értékű társadalmi funkciót, mert szilárd elkötelezettséget jelent, és lehetővé teszi a termékenységet. El kell ismernünk a családi helyzetek nagy változatosságát, amelyek kínálhatnak ugyan bizonyos életszabályt, de például az élettársi és azonos nemű személyek közötti kapcsolatok nem tehetők egyszerűen egyenlővé a házassággal. Semmiféle ideiglenes, vagy az élet továbbadása elől elzárt kapcsolat nem biztosítja a társadalom jövőjét. De ki törődik ma a házaspárok támogatásával, hogy segítse őket a fenyegető veszélyek legyőzésében, kísérje őket nevelő feladataikban és biztassa a házastársi egység szilárdságára?” (AL 52).

Javaslatok

A házasság jogi értékelése új és mélyreható vizsgálódásokat igényel a férfi és nő közötti különbségen és kölcsönösségen alapuló kötelék kimondottan jogi és antropológiai értékéről, mely kötelék a házasságot kulturális szinten is egyedülállóvá teszi minden más egybekelési formához képest. Sürgős szükség van a házastársi hűség és a kizárólagosság alapjainak újralfedezésére egy olyan monogámia keretében, amely ténylegesen is újra monogámia lesz. A házasság ugyanis arra hivatott, hogy garantálja a szexualitás rendjét a nemzedékek rendjében. A személy identitásának alapját képezi származásának és a család minden más alanyához képest egyedi családi szerepének ismerete.

A házasság anyagi megbecsülése olyan beavatkozásokat igényel, amelyek a kötelék előnyeit hangsúlyozzák, melyeket ma háttérbe szorítanak az egyén számára fenntartott előnyökkel szemben.

A házastársi kapcsolat a társadalmi életben is felértékelődhet: a pároknak szóló kezdeményezések és szolgáltatások révén, önszorgító csoportok működése, jelentős tapasztalatok egymással történő megosztása révén; továbbá kezdeményezhetnek párkapcsolati tanácsadást, szabadidős tevékenységeket, ösztönözhetik a társadalmi önkéntességet. Nem elég az egyénekre gondolni. Abban kell segíteni az embereket, hogy párként felépítsék saját „mi”-identitásukat.

A házasság melletti döntésnek és a házasság kultúrájának a támogatásához olyan családok tanúságtételét kellene felhasználni, amelyek képesek a házasságból fakadó olyan sajátos erények és értékek felmutatására, mint amilyenek a stabilitás, a hűség, a felbonthatatlanság, a férfi és női méltóság és identitás kibontakoztatása, valamint a nyitottság az életre és a gondoskodásra, vagyis a generativitás.

A házasságról szóló kommunikációnak a közéletben nagyra kellene értékelnie a házasság generatív aspektusait olyan programok és érzékenyítő szemináriumok révén, amelyek felhívják a figyelmet a házasságot fenntartó értékekre, mint például a hűség és a kölcsönösség, valamint a házasságnak a családra, a társadalomra és az Egyházra gyakorolt generatív hatásaira. Ugyanakkor sürgős intézkedésekre van szükség annak érdekében, hogy az emberek megértsék az életre és a gyermeknemzésre való nyitottságnak mint a házas- és családi életet humanizáló és tökéletesítő tényezőnek az értékét. Az emberi élet továbbadását támogató politikákra van szükség.

Az egyházi közeget illetően érdemes megemlíteni a megújult odafigyelést a házasesletre való felkészítésre, mégpedig a *katekumenális felkészítés*⁷ innovatív javaslatán keresztül, amelyet a családok tizedik világtalálkozójának alkalmával (Róma, 2022. június 22–26.) indítottak útnak. Ez a rendszeres alkalmakból álló program gyermekkortól kezdve segít annak felfedezésében, hogy a házasság és a családalapítás hivatás, nem pedig egyszerűen két személynek az együttélés melletti döntése, ily módon helyreállítva a természetes házasság és a szentségi házasság közötti megfelelést. A katekumenátus megváltoztathatja a házasságról és a családról való gondolkodásmódot, szemléletbeli forradalmi újdonság, mely teljes potenciálját – a részegyházak támogatásán túl – az intézmények és az egyetemek támogatásának köszönhetően lesz képes kibontakoztatni.

⁷ VILÁGIAK, CSALÁD ÉS ÉLET DIKASZTÉRIUMA: *Katekumenális felkészítés a házasságra. Lelkipásztori iránymutatások a részegyházak számára*, Római Dokumentumok 58, Szent István Társulat, Budapest, 2023.

Konkrét cselekvések

- Hivatástisztázási programok szervezése egyének, párok és családok számára a részegyházakban.
- A házasságra és a családi életre való képzés és felkészítés biztosítása és megerősítése a részegyházakban, új és jól kidolgozott „katekumenátusi” programmal a fiatalok és a házaspárok számára, vagyis a hitbe bevezető és a hitet elmélyítő program felkínálása a pároknak a házasságkötés előtt és házasesetük folyamán.
- Biztosítani kell a házasságra való katekumenális felkészítés vezetőinek képzését, mind a pasztorális és egyházi, mind az egyetemi közegben.
- Szabadidős tevékenységek szervezése párok számára és a párok önkéntességre való ösztönzése.
- Sürgős intézkedések a házastársi kötelék védelme érdekében a házassági válsághelyzetekben.
- Támogató szolgáltatások nyújtása a különélő szülők gyermekeinek, valamint a különélő szülőknek, nevelésében segítséget kapjanak.
- A házasság és a házastársi kapcsolat sajátos értékeinek fenntartása a közbeszédben: tartósság és felbonthatatlanság, hűség és kizárólagosság, különbözőség, kölcsönösség és tisztelet stb.
- A fiatal párok segítése abban, hogy más családokkal együtt éljék meg életterveiket (családi csoportok támogatása).
- Anyaságot és szülést támogató és kísérő szolgáltatások működtetése és fejlesztése (tanácsadó központok, várandós nőket segítő központok [centri di aiuto alla vita]⁸).
- A fiatalok helyes és egészséges érzelmi-szexuális házasesetre, a tisztaságnak, önmaguk és a másik iránti tiszteletnek, az anyaság és apaság értékének megértésére való nevelése és kísérése.
- Családi önsegítő csoportok és egyesületek támogatása és megbecsülése.

⁸ Önkéntesekből álló világi, pártoktól független egyesületek működtetik ezeket a központokat, melyeknek célja a nehéz vagy nem kívánt terhességgel küzdő nők segítése, valamint azoknak a fiatal várandós anyáknak a támogatása, akiknek anyagi helyzete nem teszi lehetővé, hogy gyermekükéről gondoskodjanak. Olaszország területén jelenleg 315 ilyen központ működik. *(A fordító megjegyzése.)*

Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz (a házasság)

- Elemezzük a házasság jogi szabályozását (a házastársak jogai és kötelezettségei, adózással, vagyonnal, szülői jogok gyakorlásával kapcsolatos szempontok), keressük a házastársi kötelék megerősítésének módjait, a válásra vonatkozó törvények egyéni döntésekre gyakorolt hatásának fényében is.
- Végezzünk vizsgálatokat a házasságnak a családi kapcsolatok erősségére, az egyének jólétére és a társadalmi kohézióra gyakorolt hatásáról.
- Alaposan vizsgáljuk meg a gazdaságpolitika kritikus területeit és azoknak a házassági kötelék felbontásának tendenciájával való kapcsolatát.
- Végeztessünk kutatásokat az állami házasságtámogató intézkedésekről (a bevált gyakorlatok intézményesítése és terjesztése).
- Vizsgáljuk a genderideológiáknak az egyének szexuális viselkedésére és a családi kapcsolatokra (mind a generáción belüli, a párkapcsolaton belüli és a fiatalok közötti, mind a generációk közötti, a szülők és gyermekeik közötti kapcsolatokra) gyakorolt hatását.
- Tanulmányozzuk és dolgozzuk ki a katekumenális felkészítő programok modelljeit, amelyeket rugalmasan használhatnak fel az egyházmegyék, segítve őket azokban a szempontokban és tudományágakban, amelyek szakértői tanácsadást igényelnek.
- Dolgozzunk ki modelleket a házasságra való katekumenális felkészítés minden szakaszára (gondoskodás a gyermekek házassági hivatásra való távoli felkészítéséről).
- Képezzünk világiakat, különösen házaspárokat a fiatalok kísérésére a házasságra való katekumenális felkészítés során (hivatástanácsadás az együtt élők, fiatal felnőttek és más élethelyzetekben lévők számára is).
- Tanulmányozzuk azokat az okokat, amelyek az elvilágiasodás folyamatának keretében arra készítik a fiatalokat (a katolikusokat is), hogy elutasítsák az intézményesített kötelekeket, így nemcsak a házasság szentségét, hanem a házasság jogi intézményét is.
- Javasoljunk modelleket a párkapcsolatok kísérésére, a házastársi kötelék ápolására.

1.3. A születő élet befogadása *

Kihívások

A születési ráta csökkenésének – mely ma széles körben jellemző a világon, és amely jelentős demográfiai és migrációs egyensúlyfelborulást okoz, súlyos gazdasági és társadalmi következményekkel – strukturális és kulturális okai egyaránt vannak.

A házasságon belül, de a házasságon kívül is, a fogamzásgátlás, az abortusz és a sterilizáció széles körben elterjedt, számos országban törvényileg engedélyezett gyakorlat, mely átalakította a gyermeknemzés jelentését: természetes hajlamból és Isten ajándékából az életet uralni akaró nemző akarat terve és eredménye lett. A mesterséges megtermékenyítés, a genetikai rendellenességű vagy nem kívánt nemű gyermekek születésének megakadályozása érdekében végzett embrióselektió, az embrió- és ivarsejt-adományozás – mind egy olyan szelektív mentalitáshoz vezet, amelyben a felnőttek etikailag túlzott elvárásokat vetítenek a kívánt gyermekekre. Ma az „egészséges gyermeket csak a megfelelő időben” a legelterjedtebb hozzáállás, különösen a fejlettebb országokban, ahol a technológia leginkább elérhető.

A gyakorlat szintjén a pár anyagi és munkakörülményei, valamint az élet felé való nyitás lehetősége közötti kapcsolat fordítottan arányos az évek múlásával: a fiatalkor termékeny éveiben az anyagi feltételek gyakran bizonytalanok és visszatartanak az élet felé való nyitástól; későbbi életkorban az anyagi feltételek javulnak, de a pár termékenysége csökken.

A prenatális diagnózis eugenikai célú igénybevétele a „reproduktív” kultúra további és egyenes következménye, mely a gyermek születésében a pusztán vágy beteljesülését, nem pedig egy felbecsülhetetlen értékű ajándék elfogadását látja. A szexualitás és a gyermeknemzés egymástól való elszakadása is nevelési erőfeszítést igényel a fiatalabb nemzedékek felé, akik félő, hogy banalizálják a szexuális kapcsolatokat, és alábecsülik azok jelentőségét önmaguk és mások szempontjából. Sürgős szükség van a nevelésre, a tudatosságra és a tiszteletre.

A szemétkébe dobás kultúrája a fogyatékkal élők befogadásának hiányában is megnyilvánul: az erőszak, a megbélyegzés és a bántalmazás gyakran a személy méltóságának tagadásából és a személy patológiájával való azonosításából ered. A családi kötelek törékenysége vagy teljes hiánya rendkívül megterhelő a legkisebbek, az árvák, a munkára kényszerített gyermekek, az egyedül kívándorló gyermekek, a nem anyakönyvezettek, az utcagyerekek számára.

Javaslatok

A fiatalokat arra kell nevelni, hogy a szexualitás területét ne válasszák el az érzélemtér és a generativitás területétől, s hogy újra összekapcsolják az ember életének ezeket az alapvető dimenzióit. A házastársi kapcsolat marad egyébként a legalkalmasabb arra, hogy ezeket a dimenziókat a legteljesebb és legharmonikusabb formában valósítsa meg, mivel az egyik fél életének a másiknak való teljes odaadásán, a házastársak közötti kölcsön-

* „A szeretet kezdettől fogva elutasítja a magába zárkózás minden indítását, és kitérül a termékenység felé, amely önmagán túlra tágítja ki az embert. [...] A gyermeknek arra van szüksége, hogy ilyen szeretetből születhessen, és nem akárhogyan, mert ő »nem járandóság, hanem ajándék«, aki »szülei házastársi szeretete sajátos aktusának a gyümölcse«. Minthogy »a teremtés rendje szerint a férfi és nő közötti hitvesi szeretet, valamint az élet továbbadása egymáshoz vannak rendelve (vö. Ter 1,27–28). Ily módon a Teremtő saját teremtő művének részesévé tette a férfit és a nőt, ezzel egy időben szeretetének eszközévé is tette őket azáltal, hogy felelősségükre bízta az emberiség jövőjét az emberi élet továbbadása által« (AL 80–81).

nösségen, szimmetrián és kölcsönös segítségen alapul, egy felbonthatatlannak szánt kötelék révén. Ezért fontos, hogy világos üzenetet adjunk ebben az értelemben a gyermekeknek és a fiataloknak, és a katolikus iskolák is ebben az értelemben neveljék őket.

Szükség van a generatív dimenzió és az affektív-szexuális dimenzió újbóli összehangolására biológiai és anagrafikus szempontból is, vagyis biztosítani kell a legkedvezőbb feltételeket a fiatalon történő házasságkötéshez és gyermekvállaláshoz. Ehhez olyan szociálpolitikára és gazdasági intézkedésekre van szükség, amelyek képesek összehangolni a fiatalok család utáni vágyát jogos törekvéseikkel és munkával kapcsolatos igényeikkel. Ebben a vonatkozásban nemcsak az állam és a hatóságok, hanem a magánvállalkozások is sokat tehetnek annak érdekében, hogy a házasságkötés és a gyermekvállalás ne legyen negatív hatással az emberek, különösen a nők munkájára.

A gyermeket vállaló párok számára későbbi életkorban is garantálni kell a támogatást, elkerülve az *in vitro* megtermékenyítési technikák igénybevételére való ösztönzést, amelyek nagyszámú embrió előállítását teszik szükségessé, melyeknek az a sorsuk, hogy meghaljanak vagy lefagyasztva maradjanak, ami súlyos etikai kérdéseket vet fel. Ráadásul ezek a technikák olyan erőforrások felhasználásával járnak, beleértve az állami forrásokat is, amelyeket a fiatal pároknak nyújtott születési támogatás más formáira, nagycsaládosok anyagi támogatására és kiskorúak örökbefogadására lehetne fordítani.

Végül, a közszolgálatoknak kötelességük orvosi, pszichológiai és lelki segítséget nyújtani azoknak a pároknak, akik kedvezőtlen prenatális diagnózist kaptak, hogy elkerülhető legyen az „eugenetikai sodródás” az ilyen családokkal szemben: a gyermekek – fogyatékkal is – gyermekek, életük egyedi és megismételhetetlen. Az élethez való jogukat ugyanúgy meg kell védeni, mint bárki másét.

Konkrét cselekvések

- A születést és anyaságot segítő és kísérő szolgáltatások támogatása és fejlesztése (tanácsadó központok, életsegítő központok).
- A fiatalok kísérése, hogy egészséges érzelmi-szexuális házasesetük legyen, megértsék a tisztaságnak, valamint az önmaguk és mások iránti tiszteletnek az értékét.
- Az iskolákban érzelmi és szexuális neveléssel kapcsolatos tanfolyamok szervezése, melyeknek fő témája a házasság és a család mint a személyes kiteljesedésnek, a tisztaság megélésének, a teljes önátadásnak és a születő élet befogadásának kiváltásos formája.
- A családi és a munkaügyi dimenzió összehangolására alkalmas szociális és gazdasági modellek alkalmazása, valamint a fiatal párok és a nagycsaládosok anyasági és apasági támogatására irányuló intézkedések meghozatala.
- Orvosi, szociális és lelkipásztori kísérési modellek előmozdítása a fogyatékkal élő gyermekeket nevelő családok, valamint a súlyos kimenetelű betegségekre utaló prenatális diagnózist kapott családok számára.
- A fogyatékos állapotának megértésére irányuló modellek támogatása, melyek segítenek leküzdeni a féktelen segélyezést, elősegítik a fogyatékkal élő emberek bekapcsolódását és tevékeny részvételét.
- A tisztelet kultúrájának előmozdítása a fogyatékkal élőkkel szembeni erőszak és visszaélések felszámolása érdekében.

- A prenatális és perinatális kezelésekkel kapcsolatos tudományos kutatás ösztönzése az abortusz alternatívájaként, valamint a várandós nők befogadására és kísérésére szolgáló szolgáltatások ösztönzése.
- A termékenységtudatos születésszabályozás módszereinek népszerűsítése, a test működésének és a termékenységnek az alaposabb megismerése érdekében.
- Olyan, a párok meddőségi eseteinek tanulmányozására és kísérésére szolgáló központok létesítésének és fejlesztésének előmozdítása és anyagi támogatása, ahol a mesterséges megtermékenyítés helyett alternatív megoldásokat javasolnak (pl. NaPro Technológia).
- A kiskorúak örökbefogadásának előmozdítása, nemcsak a meddő párok számára, hanem nyitott és befogadó keresztény magatartásként is.
- Érzékenyítés nemcsak a biológiai, hanem a spirituális és társadalmi generativitásra is.

Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz (megnyílás a születő élet előtt)

- Vizsgáljuk meg – filozófiai szinten – a gyermeknemzés (prokreáció) és a szaporodás (reprodukción) közötti többszörös fogalmi és gyakorlati különbséget.
- Vizsgáljuk meg etikai, antropológiai, jogi és gazdasági szempontból, hogy milyen következményekkel jár a szelektív prenatális diagnózis és a mesterséges megtermékenyítési technikák általános, eugenikus alkalmazása.
- Mozdítsuk elő a prenatális és perinatális patológiákban szenvedő gyermekek kezelésére irányuló kutatásokat, összekapcsolva a terápiás dimenziót a család pszichológiai és pasztorális kísérésének és támogatásának dimenziójával.
- Mozdítsuk elő olyan központok létesítését és fejlesztését, ahol a párok meddőségi eseteit tanulmányozzák és kísérik, s a mesterséges megtermékenyítés helyett alternatív megoldásokat javasolnak (pl. NaPro Technológia).
- Vizsgáljuk meg a születésszám növelésére a különböző országokban alkalmazott politikák hatékonyságát, állapítsuk meg, melyek a családi élet és a munka összehangolására irányuló leghatékonyabb intézkedések, különös tekintettel a fiatal párokra és a nagycsaládosokra.
- Vizsgáljuk meg és aktualizáljuk az iskolákban alkalmazott érzelmi és szexuális nevelési programok tartalmát, a házassági és családi kötelek fontosságát, valamint a szexualitás és az emberi utódnemzés közötti kapcsolatot hangsúlyozva.
- Javasoljunk modelleket azoknak a pároknak a kísérésére, akiknek biológiailag nem lehet gyermekük.
- Alaposabban ismerjük meg a kapcsolatot a fogyatékoság medikalizált felfogása és a róla szóló negatív narratívák, valamint az eutanázia vagy „terápiás” abortusz iránti kérelmek között, a „szemétbe dobás kultúrájának” felszámolása érdekében.
- Kínáljuk fel a családok kísérésének olyan módjait és kereteit, hogy lehetőség szerint támogatva érezzék magukat abban, hogy fogyatékkal élő szeretteiket az önállóság felé segítsék.
- Bátorítsuk a családokat elhagyott kiskorúak befogadására.

1.4. Nemzedékről nemzedékre*

Kihívások

A családi életciklus minden szakaszát sajátos fejlődési feladatok jellemzik, melyek a párkapcsolatoknak, a szülő és gyermeke, a felnőtt gyermek és idős szülője, a nagyszülő és unokája közötti viszonyoknak a folyamatos átdolgozását kívánják meg. Bizonyos demográfiai jelenségek – az élettartam meghosszabbodása, a házasságkötés és a gyermekvállalás kitolódása, valamint a születésszám drasztikus csökkenése a születő élettel szembeni általános elzárkózás miatt is – döntő hatással voltak a családi átmeneti folyamatokra, és különösen a generációk közötti gondoskodás kötelékeire, mind a szülők és gyermekek, mind a nagyszülők és unokáik között. A családi életutat korábban jellemző linearitás (gyermekkor, serdülőkor, ifjúkor, kirepülés a családi fészekből, családalapítás a gyermekek születésével, az előző nemzedék öregkora) mára átadta helyét egy bonyolultabb generációs összefonódásnak, ami azt eredményezi, hogy eltérő gondoskodási és fejlődési feladatokkal jellemezhető helyzetek fedik át egymást, gyakran tisztázatlan szerepekkel: különélésből/új kapcsolatból/különböző partnerektől származó gyermekekből eredő családi helyzetek fedik át egymást és fonódnak össze.

A gondoskodás ma az a kihívás, amelyen az egyének és a családok jóléte múlik. A demográfiai átalakulási folyamatok, a rokoni kapcsolatok fellazulása és az állami családtámogatási rendszerek egyre marginálisabb szerepe miatt a gondoskodási feladatok sürgőssé, összetetté és sokrétűvé váltak, s így a családok gyakran szorult helyzetbe kerülnek. A világ számos helyén a családok vertikális kapcsolatai válságban vannak.

A rokoni kapcsolatok fellazulása abban is kifejeződik, hogy az idősek – kulturális okokból, különösen a fejlettebb országokban – kevésbé hajlandók unokáikról gondoskodni, de abban is, hogy a gyermekek kevésbé hajlandók és képesek idős és magányos szüleikről gondoskodni. Továbbá a digitális technológiák alkalmazása a mindennapi életben a közszolgáltatások igénybevételéhez olyan készségeket és eszközöket igényel, amelyekkel sok idős ember nem rendelkezik. Ez olyan kényelmetlen helyzeteket teremt, amelyek nehéz helyzetbe hozzák az időseket és a családokat.

Javaslatok

A javaslatoknak figyelembe kell venniük a családi háló valamennyi szereplőjét, és valamennyi generációt – gyermekeket, felnőtteket és időseket – be kell vonniuk.

Javaslatokra van szükség a családi átmenetek kísérésére (születés és gyermekgondozás, gyermeknevelés, idős szülők gondozása):

- alkalmak a családi identitás átgondolására és képzés a kritikus átmeneteket hatékonyan kezelő készségek fejlesztésére;
- alkalmak az idősek identitásának átgondolására;

* „A nemzedékek közötti erényes kötelék a jövő biztosítéka, és egy valóban emberi történelem biztosítéka. A szülőket nem tisztelő gyermekek társadalma bectelen társadalom, [...] mely arra van rendelve, hogy rideg és mohó fiatalok töltsék be” (AL 189). „Gyakran a nagyszülők biztosítják a nagy értékek átadását unokáiknak [...]. Szavaik, kedvességük vagy a pusztá jelenlétük segíti el a gyermekeket annak felismerésére, hogy a történelem nem velük kezdődik, hanem egy hosszú folyamat örökösei, és hogy tisztelniük kell a már megtett utat. Akik megszakítják a történelemhez fűző köteléket, nehezen fognak maradandó kapcsolatokat teremteni, és elismerni, hogy nem korlátlan urai a valóságnak. Tehát »az öregek iránt tanúsított figyelem minősít egy civilizációt«” (AL 192). „Ezért »ha egy civilizációban nincs hely az idősek számára, vagy kiselejtezik őket, mert problémát jelentek, ez a kultúra halálos vírust hordoz magában«, mert »elszakad saját gyökereitől«” (AL 193).

- a családi kapcsolatok társadalmi jellegének erősítése;
- a családok és az idősek bátorítása a társadalmi és egyházi életben való részvételre.

A projekteknek segíteniük kell a párokat és az időseket, nyitottnak kell lenniük a különböző generációk felé:

- a párokkal való találkozásnak a gyermekek gondozásával és nevelésével kapcsolatos kötelék megerősítésére kell irányulnia, hasonlóképpen a család idősebb tagjainak vonatkozásában is;
- az idősebb generációval való találkozásnak a nagyszülők gondoskodó szerepének elismerésére kell irányulnia, de a gondozó gyermek és az idős szülő közötti gondoskodó kapcsolat közösségi jelentőségének elismerésére is.

Egy a gyengékről gondoskodni tudó társadalom számára prioritás a családok támogatása, hogy azok képesek legyenek ellátni ezt a gondoskodói szerepet, anélkül, hogy az idős szülőket elszigetelnék, a családból lakóotthonba vagy időotthonokba küldenék őket, amikor ez nem feltétlenül szükséges klinikai ápolási okokból.

Bizonyos szükséghelyzetekben az Egyház központi szereplőként jelenik meg a gyermekvédelem, a gondozás, de az idősek emberi és lelki kísérése, a palliatív ellátás és a gyászoló családok támogatása terén is. Ezt a szerepét minden közösségi környezetben erősíteni kell.

A családalapú gondoskodásnak hatással kell lennie a törvényalkotásra is, hogy a család keretében történő gondoskodást és ápolást előmozdítsák és anyagilag is támogassák. A szeretteinkről való gondoskodás olyan jog/kötelesség, amelyet a család egész életciklusa során biztosítani kell.

Konkrét cselekvések

- A család rezilienciájának támogatása az időben, a családtagok saját erőforrásainak növelésével, valamint az új problémák megelőzésével.
- Az Egyház azon szerepének kiemelése, hogy a családok kiváltságos segítője a család főbb átmeneti életszakaszaiban, hasonlóképpen az elszigeteltéké, időseké és gyermekeké.
- Családok számára felkínálható képzési szolgáltatások előmozdítása, melyek a gondoskodási és nevelési feladatokkal, valamint a kisgyermek és idős generációk közötti gondozásával kapcsolatosak
- A családok kísérése a testvérek közötti – generáción belüli – párbeszédben a szülőkről való gondoskodás feladatairól.
- A családok közötti tapasztalatcsere megkönnyítése családi társulások előmozdítása révén.
- Felkészülés olyan beavatkozásokra, amelyek képesek támogatni a legkiszolgáltatottabb családok szükségleteinek kielégítését a gondoskodás megszervezése, lebonyolítása során.
- Az idősek számára nyújtott közszolgáltatások egyszerűsítése, hogy könnyebben igénybe tudják venni őket technológiai eszközök nélkül is.

- Az otthoni betegápolás szolgáltatásának megerősítése a magukról gondoskodni nem képes személyek számára, valamint a közösségi lakhatási forma (cohousing) népszerűsítése.

**Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz
(a nemzedékek közötti kapcsolat)**

- Elemezzük a közpolitikák generációk közötti kapcsolatokra gyakorolt hatását, és mozdítsunk elő hatékony modelleket ezen a téren.
- Segítsük elő és támogassuk a generációk közötti kommunikációt az életmódkról, értékekről, családmockelekről (nagyszülők szerepe, családi gondoskodás).
- Mérjük fel, milyen hatást gyakorol – anyagi jellegű hatást is – a generációk közötti kötelek megszakadása a különböző generációkra és a gondoskodási kapcsolatokra.
- Kísérjük a generációk közötti beavatkozások és szolgáltatások kigondolását, megtervezését és értékelését.
- Tanulmányozzuk az apasági és anyasági (szülési) szabadság meghosszabbításának költséghatékony modelljeit.
- Dolgozzunk ki családközpontú gondoskodási modelleket (pl. cohousing) pusztá segélyezés helyett.
- Elemezzük az idősekkel szembeni visszaélések (magukra hagyás, nélkülözés) jelentőségét.
- Tanulmányozzuk, milyen pszichológiai-társadalmi tényezők készítetik az időseket az eutanázia kérésére bizonyos helyeken, ahol ez jogilag megengedett.
- Gondolkodjunk el a migráció kérdésén és annak hatásain (a családok szétszakadása, a generációk közötti kötelek elszakadása).

1.5. Nem a családon belüli erőszakra*

Kihívások

A családi kapcsolatok, melyeket általában a melegség és megelégedettség forrásának tekintünk, feszültséggel, erőszakkal és bántalmazással telivé válhatnak. Azokban a családi helyzetekben, amelyekben a kapcsolatok különböző okok miatt akadályba ütköznek vagy súlyos stressznek vannak kitéve, a diszfunkcionális kötelékek közömbösséggig, elhanyagolásig, a másik semmibe vételéig, sőt az elhanyagolás vagy a durvaság és erőszak legsúlyosabb formáihoz vezethetnek.

Természetesen meg kell különböztetni a konfliktushelyzeteket az erőszakos cselekményektől:

- az előbbieken a párkapcsolati konfliktus a családi egyensúly zavaró tényezője lehet, de megfelelő átgondolás és célzott beavatkozások révén a család és a házastársi kapcsolatok jólétét építő elemmé válhat, megelőzve az erőszak vagy az elhagyás súlyosabb formáit;
- az utóbbiak esetében az erőszakos családi kapcsolatok nagy felfordulást okoznak, ami sérti és veszélyezteti a család összes tagjának jólétét, lerombolva a családi közeg saját erényeit.

A családon belüli erőszak, melynek áldozatai főként nők, fogyatékkal élők, idősek és kiskorúak, gyakran rejtett jelenség, amelyet nehéz jelenteni. Ebben az esetben egyrészt a személyek integritása, másrészt a családok működőképessége kerül veszélybe. Ezért a beavatkozásoknak figyelembe kell venniük a többszörös kapcsolatokat és az érintett generációkat.

Külön figyelmet kell fordítani néhány olyan országra, ahol a nők még mindig erőszaknak és társadalmi kirekesztésnek vannak kitéve, főként, ha egyedül vannak (gyermek nélküli özvegyek, egyedülálló nők, gyermekmenyasszonyok, nemi szervek megcsonkításának áldozatai, HIV-fertőzött nők stb.)

* „A családon belüli erőszak szomorú helyzetei termékeny táptalajt jelentenek a társadalmi agresszivitás számára, mert »a családi kapcsolatok magyarázattal szolgálnak az erőszakos személyiség kialakulására való készségre is. Az ilyen irányban ható családokban hiányzik a kommunikáció, alapvető a védekező magatartás, a családtagok nem támaszkodnak egymásra, nincsenek közös tevékenységeik, amelyek támogatnák a családi életben való részvételt, a szülők kapcsolata gyakran konfliktusos és erőszakos, a szülő-gyermek kapcsolatot ellenséges magatartásformák jellemzik. A családon belüli erőszak az alapvető emberi kapcsolatokban megmutatkozó ellenszenv és a gyűlölet iskolája» (AL 51). „Még nem szüntettek meg minden elfogadhatatlan szokást. Mindenekelőtt a szégyenletes erőszakot, amelyet a nőekkel szemben tanúsítanak, a családi bántalmazásokat és a rabszolgaság különböző formáit, amelyek nem a férfiúi erő bizonyítását, hanem gyáva romlást jelentenek. A szóbeli, fizikai és szexuális erőszak, amit néhány házasságban a nők ellen elkövetnek, ellentmond a házastársi egység természetének. Gondolok bizonyos kultúrákban a nők nemi megcsonkítására, de a rangosabb munkahelyek és döntéshozói pozíciók betöltésénél alkalmazott egyenlőtlenségekre is. A történelem a patriarchális kultúrák kihágásait utánozza [...], de gondolunk a »béranyaság« gyakorlatára is, vagy »a női test manipulálására és áruba bocsátására a kortárs mediátikus kultúrában« (AL 54). „Tagadható vagy elkendőzhető-e a szexuális uralkodás, hatalmaskodás, visszaélés, perverzió és erőszak, amelyek mind a szexualitás jelentésének eltorzításai, és sőtét önkeresés alá temetik a másik méltóságát és szeretetigényét?» (AL 153). „Nem felesleges emlékeztetnünk arra, hogy a szexualitás a házasságban is szenvedés és manipuláció forrásává válhat» (AL 154).

Javaslatok

Megelőző intézkedésekre van szükség, erőszakmentes nevelési stratégiákat kínálva a szülőknek, hogy erényes és generatív családi kapcsolatokról tegyenek tanúságot a fiatalok előtt.

A konfliktusokra és a házassági válságokra megfelelő válaszokat kell találni a családtervezési szolgáltatásokban, a tanácsadó központokban és a közös életre vonatkozó projektekben, melyeknek képesnek kell lenniük a válságok korai szakaszban történő kezelésére. Ezek a beavatkozások a különválás és a családon belüli erőszak megelőzését szolgálják, az esetleges szakítás és/vagy különválás előtt és után. Nem elhanyagolható az erőszaktevőkre irányuló javító vagy átnevelő intézkedések jelentősége, melyeknek célja a kölcsönös tiszteleten – különösen a nőekkel szembeni tiszteleten – alapuló családi kapcsolatok előmozdítása.

Meg kell erősíteni az erőszakot elszenvedett nők befogadásának és védelmének módjait, lakhatást nyújtó szolgáltatásokkal, menedékházakkal, a befogadás és kísérés egyéb formáival.

Konkrét cselekvések

- Családoknak szóló képzés az erőszak megfékezésére, erényes nevelési és kapcsolati stílusok előmozdítására.
- A férfiak képzése a nők tiszteletére – a szexuális kapcsolatban is –, és a kiskorúak tiszteletére.
- A nők képzése és támogatása, hogy képesek legyenek jelenteni a családon belüli, ellenük vagy gyermekeik ellen elkövetett bántalmazás/erőszak minden formáját.
- A családtervezési szolgáltatásoknak és olyan központoknak a fejlesztése, amelyek a meghallgatást, tanácsadást és a párok kísérését biztosítják, beleértve az intimitással és a másikat tisztelő érzelmi-szexuális étellel kapcsolatos oktatást.
- A nőket és kiskorúakat segítő tanácsadó központok, szociális szolgálatok, erőszakellenes központok és anyaotthonok anyagi támogatása, hogy bejelenthessék a bántalmazást és kísérhessék az érintetteket.
- Minél több olyan központ létesítése, ahol erőszaktevők átnevelését szolgáló programokat nyújtanak.
- Védett házak nyitása az erőszakot/bántalmazást elszenvedett nők és gyermekek számára.
- Azoknak az egyházi struktúráknak a megerősítése, amelyek a kiskorúak, a fogyatékkal élők, az idősek és minden más kiszolgáltatott személy visszaéléssel, hátrányos megkülönböztetéssel és erőszakkal szembeni védelmét szolgálják.

**Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz
(a családon belüli erőszak)**

- Alaposabban ismerjük meg az erőszak jelenségét, terjedését, a mai társadalomban tapasztalható valamennyi megnyilvánulási formáját.
- Dolgozzuk ki a korai megelőzés modelljeit, mind az árulkodó jelek felismerésére, mind a sürgős szociális és pasztorális beavatkozások megtervezésére.
- Mozdítsuk elő olyan képzések szervezését, amelyek a férfiak és nők közötti különbségekről, a békés és erőszakmentes kapcsolatok kialakításáról szólnak, az érzelmi és szexuális nevelés területén is.
- Mozdítsuk elő olyan programok kidolgozását és terjesztését, amelyek a férfiaknak a nők tiszteletére irányuló képzését, valamint a nőgyilkosságok és a bántalmazások megelőzését szolgálják.
- Segítsük olyan beavatkozási modellek megtervezését és végrehajtását, amelyek az áldozatok védelmét (védett házak) és az erőszaktevők átnevelését és rehabilitációját szolgálják.

2. PONT

ACSALÁD MINT TÁRSADALMI SZEREPLŐ TÁMOGATÁSA

2.1. Családháló: „közeli” szolidáris kapcsolatok*

Kihívások

Társadalmi méreteket ölt a családok szétesésének és elszigetelődésének jelensége, mely különböző okokra vezethető vissza: a tágabb rokon kapcsolatok fellazulása, a szomszédsági/közösségi hálók szétszakadása, a párkapcsolatok és családi kapcsolatok megszakadása. A kibővült szülői csoport generációk közötti szolidaritásának kötelékei is gyakran felbomlanak vagy meglazulnak, magcsaládok (nukleáris családok) városi fejlődési modelljei miatt is. Ez erős kihatással van az egyének és párok növekvő elmagányosodására és a családok utódnemzési döntéseire: a születésszám csökkenése aggasztó tényező a világ számos térségében, ugyanakkor a fiatalabb párokat súlyosan érintő gazdasági válságok oka és eredménye. A családok magukra hagyatottságának érzése aztán kihat az idősek, a betegek és a fogyatékkal élők jelenlétének érzékelésére: tehernek tartják őket.

A „közeli” kapcsolatok meglazulásának, valamint a családok és egyének fokozatos elszigetelődésének másik fő okát a migrációs mozgások jelentik, melyeket nagy hatású geopolitikai események (háborúk, területi/környezeti elszegényedés, gazdasági válságok) vagy társadalmi-gazdasági felemelkedést célzó családi projektek váltanak ki, különösen, ha ezek kényszerből történnek. Az országokon/földrajzi térségeken belüli, nem nagy távolságra (különösen vidékről városba) történő költözések is megszakíthatják vagy törékennyé tehetik a közösségi kapcsolatokat, sebezhetővé téve a családot is. A kényszerű és/vagy nagy távolságra történő költözések/migrációk még negatívabb hatással vannak ezekre a hálókra.

A családpolitikai intézkedések meghozatalakor ezért sem szabad szem elől téveszteni a családon belüli szolidaritás értékes tapasztalatait, valamint a családok közötti összefogás tapasztalatait.

Javaslatok

Általános politikai szempontból *nemzetek feletti kormányzási projektekre* van szükség a migrációs intézkedések meghozatala számára, azoknak a strukturális problémáknak a

* „A házaspár és gyermekeik alkotta kis család mellett ott van a tágabb család, amelyet nem lehet figyelmen kívül hagyni. Ugyanis »a házasságban élő férfi és nő közötti szeretetet, s ebből fakadóan és teljesebb módon a családtagok – a szülők és gyermekek, a testvérek, rokonok és ismerősök – közötti szeretetet egy olyan belső és szüntelen dinamizmus eleveníti és serkenti, amely a családot napról napra szorosabb és elmélyültebb közösséggé teszi. Ez a dinamizmus ad alapot és erőt a házastársi és családi közösségnek.« Ennek a tágabb családnak kellene nagy szeretettel befogadnia a leányanyákat, az árvákat; az egyedülálló nőket, akiknek gondoskodniuk kell gyermekeik neveléséről; a fogyatékosokat, akik nagy szeretetet és közelséget igényelnek; a függőséggel küzdő fiatalokat; a házasulatlanokat, az elváltakat vagy özvegyeket, akik a magánytól szenvednek; az öregeket és betegeket, akikkel gyermekeik nem törődnek; egészen odáig, hogy ölükbe fogadják »az életvitelükben leginkább katasztrófát szenvedett embereket is«. Ez a tágabb család ellensúlyozhatja a szülők gyengeségeit, vagy időben felfedezheti és jelezheti a családon belüli erőszakot vagy a gyermekeket ért szexuális visszaéléseket, egészséges szeretetet és családi támogatást nyújtva nekik, ha a szülők ezt képtelenek biztosítani” (AL 196–197).

csökkentése érdekében, amelyek nélkülözést és kiszolgáltatottságot okoznak az átköltözések során, és amelyek az egyének és családok eredeti kapcsolataikból való kiszakadását eredményezik.

Fontosak a helyi közösségek védelmére és támogatására irányuló intézkedések is, valamint a földvédelmi projektek, amelyek a lakosságot saját földrajzi és gazdasági környezetükben tartják, és ezáltal a természeti környezet védelmét és gondozását is elősegítik.

Sürgősen szükség van a családok érzékenyítésére, hogy a családok megnyíljanak az elsődleges közösségi kapcsolatok különböző típusai felé (generációk közötti párbeszéd, szomszédság, helyi közösségek, családegyesületek, önszervező csoportok, fogyasztói/termelői szövetkezetek). Az intézkedéseknek helyi szinten a társadalmi élet lehető legtöbb szereplőjét együttműködésre kell készítenie (helyi szervek, állami és magán-szereplők közötti közösségi együttműködési hálókat).

Konkrét cselekvések

- A családok és közösségek helyben maradásának támogatása helyi foglalkoztatást elősegítő intézkedésekkel, különös tekintettel a falusi térségekre.
- A migráns családok közötti, valamint a migráns családok és a fogadó területen élő családok közötti szolidaritási működésmódok előmozdítása.
- A családok mind anyagi, mind szociális hálókön keresztül történő támogatása, hogy gondoskodni tudjanak a gyermekekről és a kiszolgáltatott helyzetben élőkről.
- Családbarát lakás- és várospolitikák előmozdítása, megfelelő közösségi terekkel, társas kapcsolatok kialakítása céljából is (különösen a nagyvárosokban).
- Olyan lakáspolitikák előmozdítása, amelyek figyelembe veszik a család törékenyebb tagjainak (betegek, idősek stb.) gondozásához és ápolásához szükséges helyigényt, és inkluzív jellegűek (akadálymentesek a kisgyermek, az idősek és fogyatékkal élők számára).
- Olyan szociális beavatkozások támogatása helyi szinten, amelyek erősítik a családok aktív polgári szerepvállalását, a szomszédsági hálókat és a részvételi demokráciát (pl. a részvételi költségvetés-tervezés tapasztalatai).
- Adjunk szerepet a helyi családi egyesületeknek, segítsük elő a kölcsönös segítségnyújtást (szolidáris beszerzési csoportok, termelési és fogyasztási szövetkezeti hálókat, családi mikrovállalkozások, energiaközösségek).

Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz (a családhálókat)

- Szerezzünk mélyebb ismereteket a családi kötelékek erősségéről.
- Vizsgáljuk meg és mozdítsuk elő politikai és kulturális szinten a kibővült családi, szülői, baráti, közösségi/szomszédsági hálókat jelenlétét és jellemzőit (sűrűség, létszám, időtartam, intenzitás).
- Kísérjük a közösségfejlesztési projekteket minden szakaszukban (tervezés, megvalósítás, értékelés, modellezés).
- Mozdítsunk elő az egyének, a családok és a természeti környezet közötti kapcsolatra (urbanizáció, falusi területek, területi mobilitás) vonatkozó kutatásokat.

2.2. A család hitre és közjóra nevel*

Kihívások

Globális szinten a fogyasztói szemlélet, a selejtkultúra, a relativizmus és az individualizmus széles körben elterjedt kulturális irányok, melyeknek a családok áldozatul eshetnek, de akaratlanul fenntartói is lehetnek.

Egyesek (egyének, családok, társadalmi csoportok, nemzetek...) saját érdekei előnyt élveznek a közjó előmozdításának szolidáris perspektívájával szemben, mind makrotársadalmi szinten, a gazdasági, kulturális és politikai szférában, mind pedig mikrotársadalmi szinten, az egyének és a családok értékválasztásaiban és magatartásformáiban. A digitális technológiák fejlődése pedig nyilvánvaló nevelési nehézségeket okoz a családok számára, mind a közösségi hálózatok által közvetített tartalmak miatt, mind a nem valós virtuális kapcsolatok kialakításának szokása miatt, ami súlyos kapcsolati nehézségeket okoz generációkon belül és között.

A mai generációk egyik problémája a televíziós sorozatok féktelen, különböző digitális eszközökön keresztüli, hosszú és ismétlődő nézési idővel járó fogyasztása, amely károsíthatja az egészséget és a családi kapcsolatokat.

Javaslatok

A közjó értékeire irányuló jelentőskulturális felszólításra van szükség, összhangban az Egyház társadalmi tanításának és a legújabb tanítóhivatalnak egyre erősödő felhívásaival.

A nevelés társadalmi szereplőit (család, iskola, médiarendszer) is be kell vonni. Képzési programokat és eszközöket kell felkínálni a családoknak – szülőknek és gyermekeknek – egy generatív és proszociális értékhorizont kialakítására.

Pasztorális szinten alkalmat kell biztosítani a családoknak a reflexióra és a képzésre, hogy gyermekeiket az emberi és keresztény értékekre neveljék, hogy gyermekeik megtanulják tisztelni önmagukat és a többiekét, az emberi életet és a teremtett világot.

A közpolitikák szintjén ki lehet találni ösztönző eszközöket a proszociális magatartásformákra (ökológiailag fenntartható fogyasztás ösztönzése, szolidaritási cselekvések ösztönzése adókedvezményekkel).

* „A család az emberi értékek első iskolája, ahol megtanuljuk a szabadság helyes használatát” (AL 274). „A szülők kötelessége, hogy komolysággal teljesítsék nevelő küldetésüket” (AL 17). „De ki törődik ma a házaspárok támogatásával, hogy segítse őket a fenyegető veszélyek legyőzésében, kísérje őket nevelő feladataikban és biztassa a házastársi egység szilárdságára?” (AL 52). „A szülői feladat magában foglalja az akarat nevelését, és a jó készségek és a jó iránti érzelmi vonzódás kibontakoztatását” (AL 264). „Az Egyház arra hivatott, hogy megfelelő lelkipásztori tevékenységgel működjék együtt azért, hogy a szülők be tudják tölteni nevelői küldetésüket” (AL 85). „Az apa távolléte súlyosan kihat a családi életre, a gyermekek felnevelésére és társadalomba való beilleszkedésére. Távolléte lehet fizikai, érzelmi, szellemi és lelki” (AL 55). „Egy másik kihívás az általában gendernek nevezett ideológia különböző formáiból adódik, amely »tagadja a férfi és nő közötti lényegi különbözőséget és kölcsönösséget. [...] Ez az ideológia olyan oktatási programokat és törvényalkotási irányelveket követel, amelyek a férfi és nő közötti biológiai identitástól radikálisan elválasztott személyes identitást és meghitt, érzelmi kapcsolatot mozdítanak elő.« [...] Nyugtalanító, hogy néhány ilyen típusú ideológia, amely olykor érthető törekvéseknek szándékozik megfelelni, egyetlen megoldásként erőlteti magát másokra, és meg akarja határozni a gyermeknevelést is” (AL 56). „A gyermeknevelést a hitátadás folyamatának kell jellemeznie, amelyet nehezzé tesz napjaink életstílusa, a munkaidőbeosztás, a mai világ bonyolultsága. [...] Ennek ellenére a családnak továbbra is annak a helynek kell maradnia, ahol a hit igazságainak és szépségeinek befogadását, az imádkozást és a felebarát szolgálatát tanítják” (AL 287).

Erősebb támogatást kell nyújtani a családok azon jogának/kötelességének, hogy gyermekeiket hitük szerint neveljék (vallásszabadság), valamint a szülők képzésének, hogy új kapcsolati készségeket fejlesszenek ki gyermekeik nevelése érdekében.

Konkrét cselekvések

- Az emberi élet és a teremtett világ védelmét szolgáló képzési és érzékenyítő programok.
- Részvételi projektek családok számára az iskolai oktatási rendszerben.
- A társadalmi felelősségvállalásra és közjóra irányuló kommunikációs és érzékenyítő tervek, melyeket népszerűsíteni kell mindenféle médiafelületen.
- Projektek és szabályozások előmozdítása, támogatása és terjesztése a családi befogadásra; kiskorúak nemzeti és nemzetközi nevelőszülői és örökbefogadási projektjei; a „családtól családhoz” nevelőszülőiség tapasztalatai, a migráns személyek és családok esetében is (kísérő nélküli külföldi kiskorúak és közösségekben elhelyezendő családok befogadása).

Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz (a család, valamint a hitre és közjóra nevelés)

- Alaposabban ismerjük meg a családon belüli nevelési folyamatokat és modelleket (proszociális magatartásra és társadalmi felelősségvállalásra nevelés).
- Végezzünk kutatásokat és indítsunk tanfolyamokat a családok nevelési feladatainak támogatására és kísérésére.
- Végezzünk vizsgálatokat a proszociális viselkedést (az arra való nevelést) elősegítő strukturális, kapcsolati és értékváltozókról.
- Segítsük innovatív képzések megtervezését és megvalósítását a családokkal kapcsolatban álló munkatársak számára a családok társadalmi felelősségvállalásának előmozdítása érdekében.
- Dolgozzunk ki pasztorális modelleket a szülők kísérésére és képzésére a gyermeknevelés aktuális kérdéseivel kapcsolatban.
- Támogassunk felnőtteknek szánt tanfolyamokat és képzéseket a családi élettel kapcsolatos bioetikai kérdésekről (utódnemzés, az élet vége, okostelefonok használata, inklúzió, kockázati magatartásformák stb.).

2.3. A családgyesületek támogatása: hangot adni a családoknak*

Kihívások

Általánosságban a politikai döntésekben a család központi szerepe nem magától értődő, nem utolsósorban azért, mert objektíve gyenge családok képviselője és hangja. A családoknak az a képessége, hogy közszereplővé váljanak, hogy a közhatalmi és az általános gazdasági döntéseket befolyásolják, attól is függ, hogy mekkora összerepüléssel rendelkeznek az őket képviselő egyesületekben, melyek konkrét politikai, kulturális és gazdasági nyomásgyakorlásra képesek (fogyasztóvédelmi, politikai egyesületeknek, érdekképviseleteknek, sajátos értékekért és jogokért küzdő egyesületeknek az akciói).

Ezeknek az akcióknak a kisebb-nagyobb hatékonysága az államirányítási modelltől is függ: az államközpontú rendszerek kevés teret adnak a köztes szervezeteknek/egyesületeknek, ahogyan a liberális rendszerekben is kevés teret kapnak, ahol alacsony szintű a közjóléti beavatkozás, és a nyereségorientált piac központi szerepet játszik.

A nonprofit ágazat kulcsszerepet játszik abban, hogy hangot adhassunk a családoknak, és támogassuk a családok szerepvállalását, egy olyan körkörös folyamatban, amely teret adhat a családok vezető szerepének. A családgyesületek megerősítik a családokat mint alapvető politikai szereplőket az önképviselőre és az intézményekkel való párbeszédre való képességét. Problémát jelent azonban az egyesületek egymás közötti belső széttagoltsága, ami elkerülhető lenne a közös célok érdekében együttműködő egyesületi háló erősítésével. Problémát jelent az egyesületi szellem terjesztése is a családok körében, akiknek gyakran nincs lehetőségük kapcsolatba kerülni olyan egyesületekkel, amelyek segítséget nyújthatnának számukra. Ebben a vonatkozásban meg lehetne erősíteni azt a szerepet, amelyet az egyházközösségek már most is játszanak a családok összefogásában.

Javaslatok

Összefogásra van szükség a családok és az egyesületek között ahhoz, hogy olyan képviselői alanyok jöjjenek létre, melyek képesek befolyásolni a nyilvános vitát és a politikai döntéseket, hangot adva a családok igényeinek.

A civil társadalom számára teret kell követelni a politikai-intézményi rendszerben a párbeszéd és a konfrontáció érdekében, hogy a párbeszéd és az együtt-tervezés eszközeivel hozzászólhasson a különböző szabályozási eszközökhöz (törvények, beavatkozási tervek/projektek, szolgáltatások tervezése).

Az Egyház – minden formációjában (beleértve a plébániákat is) – döntő szerepet játszhat „társadalmi vállalkozóként” (az innováció előmozdítójaként), azáltal is, hogy elősegíti

* „A családpszichológiához elsődlegesen a plébánia – egy családból álló család – járul hozzá, amelyben mindaz, amit a kisebb közösségek, az egyházi mozgalmak és társulatok tudnak adni, harmonikusan összekapcsolódik” (AL 202). „A plébánia az a hely, ahol a tapasztalt házaspárok a fiatalabbak rendelkezésére állhatnak társulatok, egyházi mozgalmak és új közösségek összejöveteleivel” (AL 223). „A plébániák, a lelkesítő mozgalmak, az iskolák és az Egyház egyéb intézményei részt vehetnek a családok gyógyításában vagy újjáélesztésében. Például ilyen eszközökkel: összejövetelek szomszéd vagy baráti házaspárokkal, lelki napok házastársaknak, a családi élet konkrét problémáiban jártas szakértőkkel való találkozás, házassági tanácsadó központok, missziós munkatársak, akik fel vannak készítve a házaspárok nehézségeiről és törekvéseiről folytatott beszélgetésekre, különböző családi helyzetekről tartott tanácskozások (függőségek, hűtlenség, családon belüli erőszak), imádságos alkalmak, problémás gyermekekkel küszködő szülők képzését szolgáló műhelyek, családi összejövetelek” (AL 229). „Külön elismerés jár a családtársulatoknak és családmozgalmaknak, amelyek az idősekért dolgoznak, spirituális és szociális szempontból” (AL 48).

ezeknek a világiak által megvalósított cselekvési és összefogási módozatoknak az országból országba való átvihetőségét.

Konkrét cselekvések

- A család egyesületek közötti hálók előmozdítása a családok nyilvános és politikai képviselőitének megszilárdítása érdekében.
- Az egyházközösségek szerepének erősítése a családok egyesületi összefogásában.
- Állandó szervek létrehozása a köz-, a magán- és a harmadik szektor közötti konzultáció és párbeszéd érdekében (családi tanácsok, a beavatkozások közös tervezése, részvételi értékelés).
- Törvényalkotási eszközökre, valamint gazdasági és adózási ösztönzőkre vonatkozó javaslatok megfogalmazása az egyesületek és családok által tervezett, végrehajtott és irányított szolgáltatások és beavatkozások támogatására, a szubszidiaritás elvének megfelelően.

Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz (a család egyesületek)

- Alaposabban ismerjük meg a családok formális társulásának jelenségeit (család egyesületek, hálók, a cselekvés és képviselő módozatai a nyilvános vitában).
- Vizsgáljuk meg, miképpen lehet a világiak és a családok szerepét hangsúlyosabbá tenni az egyházközösségekben belül.
- Segítsük elő a közös értékek köré szerveződő családi társulások terjedését.
- Kísérjük a család egyesületek közéletben való részvételét elősegítő szabályozási és támogatási eszközök megtervezését és alkalmazását.
- Segítsük a keresztény család egyesületek vezetői számára szervezett képzések megtervezését és lebonyolítását.

2.4. Közbeszéd a családról: a szépség tanúsítása és közvetítése*

Kihívások

A családról szóló közbeszéd a mai társadalomban a család sebezhetőségét, negatív vonásait és az egyéni szabadságot korlátozó összetevőit emeli ki. A médiában is a „rossz hírek” dominálnak, különösen a családdal kapcsolatban. Ezzel szemben ritkább a jó gyakorlatokról, a pozitív kapcsolatokról és a működő modellekről való *történetmesélés*.

Maguk a családok is nehezen képesek arra – egyesületi formában is –, hogy a családról mint „jó hírről” nyilvános narratívát hozzanak létre, és kommunikációjuk néha csak a követelés/teljesítmény szempontjaira korlátozódik. Így elveszik a lehetősége annak, hogy a családról mint az egyének és a társadalom jólétét szolgáló stratégiai erőforrásról beszéljenek.

Ezzel szemben fontos felismerni a családban megélt szeretetközösség szépségét, a kölcsönös és ingyenes ajándékozásban, az apaságban és anyaságban, a családi kötelekekben rejlő szépséget, legyőzve az ellentétes ideológiákat és visszatérve a valósághoz. Ezért a *családban megélt szeretet szépségéről és örömről* szóló elbeszélésnek alulról, maguktól a családoktól kell kiindulnia, mint élő tanúságtétel, hogy a családok kifejezhessék identitásukat és érdekeiket.

Javaslatok

Olyan terek követelése a fősodratú médiában, amelyben a családról szóló narratíva megfelelő és hozzáértő hangot kaphat, mégpedig javaslattevő és nem csak szenzációhajhász vagy vészhelyzeti narratívában.

Beavatkozás a szabályozás/önszabályozás nyilvános kódexeibe, hogy megakadályozzuk azokat a narratívákat (vagy legalább tiltakozzunk ellenük), amelyeket a generatív és támogató családi kapcsolatokkal szemben ellenségesnek érzékelünk.

Olyan családi történetmesélő háló létrehozása, amely a családok közvetlen kifejeződése, az új digitális médiában rejlő lehetőségek kihasználásával is (közösségi média, széles körű műsorsugárzás, peer to peer kommunikáció), és amely fokozatosan kapcsolatokat tud teremteni, megtalálja az elbeszélések címzettjeit és a „család mint jó hír” történetmesélésnek a szerzőit.

Konkrét cselekvések

- A családok képzésének előmozdítása a média, a digitális felületek és azok tartalmának használatára vonatkozóan, gyermekeik védelme érdekében.

* „A családok a tanúságtételükkel és a szavukkal is Jézusról beszélnek a többieknek, átadják a hitet, ébresztik az Isten utáni vágyat, és megmutatják az evangélium és az általa javasolt életstílus szépségét. Így a keresztény házastársak színesre festik a közélet szürkeségét azzal, hogy megtöltik azt a testvériség, a szociális érzékenység, a törekeny személyek megvédése, a fénylő hit és a tevékeny remény színeivel. Termékenységük kitágul és Isten szeretete társadalmi megjelenítésének ezernyi módjára nyer lefordítást” (AL 184). „A családokban megélt szeretet maradandó erő az Egyház élete számára. »[...] A kölcsönös és ingyenes ajándékozás szépsége, a születő élet fölött érzett öröm és az összes családtag szeretetteljes gondozása, a kicsiktől az idősekig, mind olyan gyümölcsök, amelyek egyedülállóvá és helyettesíthetetlené teszik a családok életre szóló meghívására adott választ» mind az Egyház, mind az egész társadalom számára” (AL 88).

- A család leginkább jellemző nyilvános megjelenési formáinak figyelemmel kísérése (és esetleges támogatóakciók indítása, nyomásgyakorlás a médiára).
- Képzést és a média szakembereivel való eszmecserét lehetővé tevő alkalmak meghirdetése.

**Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz
(a család mint jó hír)**

- Alaposabban ismerjük meg a család nyilvánosság előtti megjelenését és médiareprezentációját, valamint a média szerepét modellek és értékek/értéktelenségek közvetítésében.
- Dolgozzunk ki és támogassunk olyan narratív és kommunikációs modelleket, amelyek hangot adnak a családnak mint társadalmi tőkének és „jó hírnek”.
- Segítsük a média munkatársainak és a családszövetségek képviselőinek felkínált képzések megtervezését és megvalósítását, különös tekintettel a digitális felületek használatára.
- Dolgozzunk ki felnőtteknek/szülőknek felkínálható etikai képzéseket, hogy arra tudják nevelni gyermekeiket, hogy kritikusan fogadják a (közösségi) médiából érkező, szexualitással, házassággal, családdal kapcsolatos üzeneteket.
- Támogassuk a szülők képzését a digitális világban történő gyermekbántalmazás (cyberszex, internetes zaklatás) megelőzése érdekében.

3. PONT

A TÁRSADALMI ÉS POLITIKAI KIHÍVÁSOK

3.1. Családra vonatkozó közpolitikák: miért?*

Kihívások

A család politikai szereplő, tárgyalófél és társadalmi alany. Ez azt jelenti, hogy nem pusztán egyének összessége, hanem saját meghatározott identitással rendelkező kollektív rendszer. Ebben az értelemben a közpolitikáknak a családokat kell tevékenységük középpontjába helyezniük, hogy a család, és ne az egyéni alany legyen szolgáltatásaik címzettje. A családokat azonban nem mindig tekintik tárgyalófélnek, amikor egészségre, oktatásra, élet- és munkakörülményekre vonatkozó szociális intézkedések meghozatalára készülnek, melyeket gyakran úgy gondolnak ki és hajtanak végre, hogy az elsődleges kapcsolatain kívüli, elszigetelt egyén a címzett. Ebben az értelemben a családok sokszor nem élveznek prioritást a közpolitikák kialakításában.

A családok nehéz helyzete a mai globális helyzetben állami beavatkozást igényel olyan világos családpolitikán keresztül, amely felelősséget vállal a családok fejlődéséért és jólétéért. Erre még nagyobb szükség van azoknak a családoknak az esetében, amelyek szegénység, társadalmi elszigeteltség, betegség miatt nagyobb és sokrétűbb nehézségekkel küzdenek.

A közpolitikákat pedig nem lehet egyetlen központi hatóság vagy a közigazgatás által *családbarát* módon kialakítani vagy megvalósítani. Ehelyett többszintű kormányzási modellre van szükség, amely segít figyelembe venni a politikai beavatkozás különböző szintjeit, biztosítva az emberek valóságának megfelelő válaszokat, a családok konkrét életkörülményei között.

Javaslatok

A családokat a szociálpolitikában elsődleges társadalmi szereplőknek kell tekinteni. A családpolitikát a családokkal és a családokért működtetett politikaként kell felfogni. A családpolitikának azon kell alapulnia, hogy a családok részt vesznek a családtámogatási politikák és gyakorlatok meghatározásában, megtervezésében, végrehajtásában, nyomon követésében és értékelésében. A politikák irányultságának tehát transzverzális vonatkozású pontként kellene kezelnie a különböző intézkedések családok jólétére gyakorolt (közvetlen vagy közvetett) hatásának értékelését.

Ez azt jelenti, hogy figyelembe kell venni a családot alkotó kapcsolatokat, és a törvényalkotásban fontos szerepet kell tulajdonítani nekik. A házastársi kapcsolat, az anyaság (anya-gyermek kapcsolat), az apaság (apa-gyermek kapcsolat), a szülői viszony (anya-apa-gyermek kapcsolat), a generációk közötti kapcsolat (idős szülők és felnőtt gyermekek) mind olyan kapcsolatokat, amelyekkel a jogrendszernek számot kell vetnie.

* „[...] nemcsak az egyén jogait kell megkövetelnünk, hanem a családot is. A család olyan érték, amelyet a társadalom nem nélkülözhet és oltalmaznia kell azt. E jogok védelme »prófétai felhívás a család intézménye javára, melyet tiszteletben kell tartani és meg kell védeni minden visszaéléstől«, főként a kortárs szövegkörnyezetben, amikor általában kevés helyet kap a politikai tervekben. »A családok jogosan számíthatnak a közhatalom részéről megfelelő családpolitikára mind jogi, mind gazdasági, társadalmi és pénzügyi téren«” (AL, 44).

Konkrét cselekvések

- Kutatások és felmérések végzése a családok részvételével a családok és az egyes családtagok legsürgetőbb problémáinak és szükségleteinek felismerése, vizsgálata és hatékony kezelése érdekében területi szinten.
- A meglévő jogszabályok felülvizsgálata – és szükség esetén módosítása – annak érdekében, hogy hatékonyan válaszoljanak a családok összetettebb helyzetére, valamint a családi kapcsolatok és szükségletek védelmének valós igényeire.
- A súlyos anyagi bizonytalanságban élő családok támogatásának erősítése és javítása.
- A családpolitikák forrásainak növelése.
- A családon belüli erőszak megelőzése és a gyermekek védelme.
- Az anyaság védelme és előmozdítása.
- Szövetkezés más, a családokkal közvetlen kapcsolatban álló társadalmi szereplőkkel, például a Katolikus Egyház és a nonprofit ágazat szervezeteivel.

Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz (a családpolitikák)

- Alaposabban ismerjük meg a nemzeti jóléti és családpolitikai modelleket, és hasonlítsuk őket össze.
- Végezzünk elemzéseket és készítsünk értékeléseket a közpolitikákról és a gyakorlati intézkedésekről makro- és mikroszociális szinten.
- Segítsünk megtervezni és megvalósítani a politikai döntéshozók képzését, hogy a családokat, az anyaságot és a generációk közötti kapcsolatokat tegyék a középpontba.
- Alkossunk és alkalmazzunk modelleket és beavatkozásokat a szakpolitikáknak a családok jólétére és a családot alkotó kapcsolatokra (anyaság, apaság, generációk közötti gondoskodási kapcsolatok) gyakorolt hatásának felmérésére.

3.2. Család és gazdasági rendszer*

Kihívások

A család, a közjó és a gazdasági élet között nagyon szoros kapcsolat van: a gazdaság (ökonómia) az *oikia-nomosz*-ból ered, mely a család, az otthon irányításának művészete, makrogazdasági értelemben. A közjó a személy méltóságának kifejeződése a társadalmi dimenzióban. Magában foglalja a mások javának sajátunkként való felelősségteljes keresését. A közjó logikája egy olyan rendszer logikája, amelyet valamennyi társadalmi szereplőnek – egyéneknek, családoknak, vállalkozásoknak, államnak – követnie kell. A javak igazságos elosztására való törekvést írja elő. Nem öncélú, hiszen az ember végső céljainak elérését szolgálja. Ezért nem redukálható egyszerű társadalmi-gazdasági jólétre. Ezzel szemben a profitmaximalizálás ma uralkodó elve a gazdaság olyan torzulása, amely nem a személyt állítja a középpontba, és nem vezet sem az egyéni boldogsághoz, sem a közjóhoz, ahogyan nem biztosítja az átfogó emberi fejlődést és a társadalmi inklúziót sem. Ráadásul nagyon kevés jut azoknak, akik lemaradtak: a szegényeknek, a társadalom peremére sodródottaknak, azoknak, akik régóta küzdenek nehézségekkel. A kapitalizmusra jellemző individualizmus és a piaci törvények abszolút elsőbbsége az emberi munkával szemben, valamint a gazdaság teljesen központosított szabályozása számos társadalmi-politikai kontextusban tönkreteszi a társadalmi viszonyokat és károsítja a családi kapcsolatokat.

A családot a mai gazdasági rendszerekben nem tekintik társadalmi partnernek. A gazdasági döntéshozók tovább nem hagyhatják figyelmen kívül a házasságon alapuló családot és az azt alkotó eredendő kapcsolatokat: az anyaságot, az apaságot, a gyermeklétet, a generációk közötti kapcsolatokat, sem a család gyengébb tagjait, a fogyatékkal élőket, a gyermekeket, az eltartott időseket, a betegeket, akik kénytelenek feladni a családi környezetet, hogy gondoskodjanak róluk.

Az infláció elsősorban a családokat sújtja, és erősen kihat az új generációk nevelési és fejlődési lehetőségeire.

Javaslatok

A gazdasági rendszeren belül szükség van arra – nem pusztán választható lehetőség –, hogy megvédjük a kapcsolatokat, és mindenekelőtt a család vezető szerepét, a család ugyanis azoknak az elsődleges kapcsolatoknak a helye, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az ember teljesen ki tudja bontakoztatni személyiségét, meg tudja élni identitását és meg tudja valósítani élettervét. Ehhez azonban az szükséges, hogy a rendszer két alany felé is megváltoztassa hozzáállását:

* „Sok fiatal »gyakran hajlamos halogatni a házasságkötést anyagi, munkahelyi vagy tanulmányi nehézségek miatt. Időnként egyéb indokok miatt is, ilyenek például: a házasságot és a családot leértékelő ideológiák hatása; [...] a pusztán együttélésből fakadó társadalmi lehetőségek és anyagi előnyök” (AL 40). „»A népességcsökkenés – mely a születésellenes felfogásból fakad, és amelyet a reprodukív egészség világpolitikája előmozdít – [...] idővel a gazdasági elszegényedéshez és a jövőbe vetett remény elvesztéséhez vezet. A biotechnológiák fejlődése is erősen hatott a születésszámra.« »[...] A fogyasztói társadalom is le tudja beszélni az embereket a gyermekvállalásról, csak azért, hogy megőrizhessék a szabadságukat és korábbi életmódjukat«” (AL 42). „A családok jogosan számíthatnak a közhatalom részéről megfelelő családpolitikára mind jogi, mind gazdasági, társadalmi és pénzügyi téren” (AL 44). „Hangsúlyozzuk egy olyan evangelizáció szükségességét, amely bátran tiltakozik azon kulturális, társadalmi, politikai és gazdasági körülmények, továbbá a piac eltúlzott logikája ellen, amelyek akadályozzák az igazi családi életet, mert hátrányos megkülönböztetéseket, szegénységet, kirekesztést és erőszakot hoznak magukkal. Ezért kell kialakítani párbeszédet és együttműködést a társadalmi intézményekkel. Bátorítjuk és támogatjuk a világiakat, akik keresztyénként kulturális és szociálpolitikai területeken tevékenykednek” (AL 201).

- az egyén felé, aki nem egyszerűen egyed, hanem olyan alanya, aki kapcsolatban áll más alanyokkal, akikhez erős kötelek fűzik, melyeket tudnia kell érvényre juttatni a társadalmi gazdasági rendszerben, hogy kapcsolati javai biztosítva legyenek, s így saját boldogságát elérje;
- a család felé, mely nem teher vagy költség, hanem a fő motor, mely képes stabilitást, biztonságot és olyan erényes, szolidáris és ingyenes magatartásformákat teremteni, amelyek erősen táplálhatják a gazdasági rendszert.

Konkrét cselekvések

A személy individualista felfogásának elhagyása: mindannyian kapcsolatban álló családi alanyok vagyunk. Ezeket a családi kapcsolatokat és családban betöltött szerepeket a gazdasági rendszernek figyelembe kell vennie, hogy az emberek boldogok legyenek és kiteljesedettnek érezzék magukat; így épül a közjó;

A család alanyiségének és társadalmi prioritásának elismerése a közjó alapjaként.

A munkakörülmények és a munkaerőpiacon a gondoskodási és szakmai szerepek közötti egyensúly újraelosztását célzó mechanizmusok előmozdítása, hogy a férfiaknak és a nőknek ne kelljen elhagyniuk családjukat s főképpen nem kelljen lemondaniuk családtervükről.

Az emberek alapvető – kapcsolati és családi – szükségleteit figyelembe vevő gazdasági növekedés előmozdítása.

Olyan új gazdasági modellek előmozdítása, amelyek a személyes megtérésen és a leginkább rászorulókat iránti nagylelkűségen is alapulnak.

Azoknak az erényes mechanizmusoknak a felmutatása, amelyeket a családot középpontba helyező gazdasági rendszer hoz létre.

A közjó mindannyiunkat kapcsolatba hoz egymással.

Azon kell dolgoznunk, hogy az osztozás, a szolidaritás és a közösség alapelveivé váljon a piacnak mint az emberek bizalom és átláthatóság által vezérelt találkozási terének.

**Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz
(a gazdasági rendszer)**

- Fejlesszünk ki olyan gazdasági mechanizmusokat, amelyeknek a család lehet a gazdasági alanya.
- Dolgozzunk ki olyan gazdasági modelleket, amelyek a család által létrehozott és a piaci mechanizmusokat pozitívan befolyásoló kapcsolati értékeken is alapulnak.
- Dolgozzunk ki olyan gazdasági modelleket, amelyek felmérik a gazdasági és pénzügyi döntések családra gyakorolt hatását, és javasoljuk őket gazdaságpolitikai kritériumokként.
- Dolgozzunk ki modelleket az infláció családokra gyakorolt hatásainak ellensúlyozására.
- Vizsgáljuk meg, milyen gazdasági mechanizmusokkal lehet támogatni a családon belüli kapcsolati értékek fejlődését elősegítő vállalkozásokat.
- Tanulmányozzuk egy olyan igazságosabb adórendszer lehetőségét, amely figyelembe veszi a gyermekek számát.
- Tanulmányozzuk az apasági szabadság meghosszabbításának hatékony modelljeit.
- Tanulmányozzuk a háztartásokkal arányos munkabérfizetés mechanizmusait a leggyengébb társadalmi rétegekben.
- Tanulmányozzuk új reformok lehetőségét a nemzetközi gazdasági és pénzügyi intézmények számára a gazdag és szegény országok közötti igazságos kapcsolatok előmozdítása érdekében.

3.3. A szubszidiaritás: családra vonatkozó és családdal alkotott politikák*

Kihívások

Sem azokban az országokban, ahol jóléti állam uralkodik – liberális-baloldali [Lib-Labs] jóléti modelljével és a szociálpolitikák individualista felfogásával –, sem a pluralista modellben nem tekintik a családot elsődleges társadalmi tőke létrehozójának. Pedig a család konkrét kapcsolati javakat hoz létre, melyek a nemek és generációk közötti, teljes kölcsönösségen alapuló kapcsolatokról, valamint a családon belüli és a családok közötti szolidaritásból erednek.

Az állammal való kapcsolatukban a családok tekinthetők egyének csoportjainak, akik az állami beavatkozás passzív befogadói, vagy ellenkezőleg, tekinthetők és kezelhetők társadalmi alanyként, saját cselekvési és kapcsolati javakat létrehozó képességgel. Ebben a második esetben a beavatkozás az *önrendelkezéshez való hozzásegítés* [empowerment] logikáját követi, amilyen mértékben elismeri, hogy a család elsődleges és pótolhatatlan szerepet játszik a társadalom egészének jóléte érdekében. Ez a második felfogás azonban sok helyen és helyzetben hiányzik. Számos ország politikai és gazdasági rendszere nem veszi figyelembe a család alapját képező kapcsolatokat: hitvesi kapcsolat, anyaság, apaság, testvérség. Családi jólét nélkül nincs sem kollektív, sem egyéni jólét.

A kapcsolatokra figyelő családpolitika, mely vezető szerepet tulajdonít a családoknak az állammal való kapcsolataikban, nem a jóléti állam intézkedési rendszerét kívánja lebontani, hanem az állam, a piac, a harmadik szektor és maguk a családok mint tevékeny alanyok közötti kapcsolatok új konfigurációját kívánja kialakítani. Ezért a családi kapcsolatok saját és sajátos szféráinak meghatározása megkívánja a család szabadságának tiszteletben tartását az őt közvetlenül érintő kérdésekről való döntésben. Ilyen kérdések: az igénybe veendő szolgáltatások kiválasztása, a szolgáltatásnyújtás módjainak befolyásolása, részvétel az őt érintő szolgáltatások kidolgozásában, például az oktatás, az egészségügy és a szexualitás területén.

Javaslatok

A családpolitikáknak olyan intézkedéscsomagokban kell megjelenniük, amelyek a családokat képesebbé és önállóbbá teszik a kapcsolati javak létrehozásában. A politikáknak aktiválniuk és támogatniuk kell a családok társadalmi és közösségi jóléthez való tevékeny hozzájáruló szerepét. Ahhoz, hogy a családok képesek legyenek ellátni feladataikat, saját jogokkal kell rendelkezniük, melyek kiegészítik tagjaik egyéni jogait, anélkül, hogy az

* „A családok az intézmények részéről tapasztalt érdektelenség és csekély figyelem miatt gyakorta magukra hagyottaknak érzik magukat. A társadalmi szervezet szempontjából nyilvánvalóak a negatív következmények: a népesedési válságtól a nevelési nehézségekig, a születő élet fogadása iránti fáradtságtól az öregek tehernek tekintéséig, és végül az olykor erőszakba torkolló rossz érzület terjedéséig. Az állam felelőssége a törvényes feltételek és a munka biztosítása a fiatalok jövőjének biztosítása érdekében, valamint támogatásuk, hogy megvalósíthassák családalapítási terveiket” (AL 43). „[...] »Az alapvető kihívások egyike, amellyel a családoknak ma szembe kell nézniük, kétségtelenül a nevelés, amelyet nehezít és bonyolulttá tesz az aktuális kulturális környezet és a média nagy befolyása.« »Az Egyház a befogadó közösségek által a keresztény beavatástól kezdve értékes támogatást nyújt a családoknak.« Mégis fontosnak tartom emlékeztetni arra, hogy a gyermekek integrális nevelése a szülők »legsúlyosabb kötelessége« és ugyanakkor »elsődleges joga«. Nemcsak feladat vagy teher, hanem lényeges és mással nem helyettesíthető jog, amelyet meg kell védeniük, és senki nem veheti el tőlük. Az állam szubszidiárisan nyújt nevelői szolgálatot, kísérve a szülők át nem ruházható tevékenységét, akiknek joga van szabadon megválasztani azt a hozzáférhető és minőségi nevelési típust, amelyet meggyőződésüknek megfelelően akarnak nyújtani gyermekeiknek” (AL 84).

állam átvénné a családok helyét azokban a kérdésekben, amelyek őket szorosan érintik. Ezért szükség van a családok állampolgári jogainak elismerésére.

Konkrét cselekvések

- Az állam mint a közjót és a családok jólétét biztosító szervezet hatáskörének világos meghatározása közjót létrehozó más valóságok vonatkozásában.
- A nonprofit ágazat partnernek tekintése egy megfelelő közpolitikában, és következésképpen a nonprofit ágazat családokat célzó kezdeményezéseinek támogatása, mint például bölcsődék létrehozása kevés anyagi forrással rendelkező családok vagy egyedülálló anyák számára.
- Olyan együttélési és oktatási tereket teremteni kívánó társadalmi kezdeményezések támogatása, amelyek az alacsony jövedelemmel rendelkező családokkal szolidáris közösségeket hoznak létre.
- Olyan szociális és családi beavatkozási modellek előmozdítása, amelyek bevonják a családokat a szükségleteikre adott válaszok közös kidolgozásába.
- Családegységek létrejöttének elősegítése.
- Olyan mechanizmusok előmozdítása, amelyek lehetővé teszik a családok számára, hogy szabadon választhassák meg a gyermekeik számára kívánt és legmegfelelőbbnek tartott nevelési formát.

Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz (a szubszidiaritás)

- Alaposabban ismerjük meg interdiszciplináris megközelítéssel és mozdítsuk elő a szubszidiaritás elvét, az Egyház társadalmi tanításában elfoglalt helyét és a társadalmi dinamikákon belüli generativitását.
- Készítsünk elemzéseket és értékeléseket a mikro- és makroszintű közpolitikák szubszidiaritásának mértékéről a világ térségeiben.
- Dolgozzunk ki és mozdítsunk elő a szubszidiaritás elvén alapuló szervezeti és operatív jóléti modelleket.
- Vizsgáljuk meg és népszerűsítsük a nem üzletszerű/nonprofit szervezetek szerepét és sajátosságait (hozzáadott értékét).

3.4. Család és munka*

Kihívások

A jelenlegi helyzetben az egyik fő probléma a munka bizonytalansága. A munkaerőpiacra való belépés nem mindig elegendő az anyagi szükségletek kielégítéséhez. Sok munkahely rosszul fizet, a munkaviszony nem folyamatos, rövid időre szól és bizonytalan, így az emberek nagyon nehezen tudnak megfelelő lakhatáshoz jutni és nehezen tudják családjuk alapvető szükségleteit kielégíteni. Ilyen a *szegény dolgozók* helyzete. Többnyire nők vannak ilyen helyzetben, ami kihat a családokra és még inkább a női háztartásfővel rendelkező egyszülős családokra.

A nők tömeges belépése a munkaerőpiacra, valamint a nők formális és felsőfokú képzettségének minőségi és mennyiségi növekedése számos országban a nyilvános diskurzus középpontjába állította a családok nehézségét a munka és a családi élet összehangolására. A nőknek joguk van ahhoz, hogy előrehaladjanak szakmai karrierjükben, anélkül, hogy le kellene mondaniuk családalapítási vagy gyermekvállalási terveikről.

Bár társadalmunkban egyre fontosabbá válik a gyermekekért való együttes felelősségvállalás, az apáknak és anyáknak a gyermekeikről való gondoskodáshoz való hozzájárulása még mindig nagyon egyenlőtlen. A gondoskodás még mindig inkább a nőkre hárul, mint a férfiakra, a munka és a családi élet összehangolása továbbra is főként az anyák feladata. Az, hogy sok férfi elhagyja a családját, mert munkát keresve külföldre költözik, ahol új családot alapít, óriási társadalmi problémát jelent, mivel nagyszámú nő marad egyedül a gyermekek eltartásának és nevelésének feladatával. Ez tükröződik a férfiak és nők közötti kapcsolatoknak és különösen a házasság jogintézményének a törekenységén is.

Javaslatok

A szociális védelmi intézkedéseknek figyelembe kell venniük a munka bizonytalanságát, amely közvetlenül kihat a családok jólétére: nemcsak a béreket kell emelni, hanem a munkakörülményeket is javítani kell.

A munka és a családi élet közötti egyensúlyra vonatkozó politikáknak foglalkozniuk kell a férfiak és nők közötti egyenlőtlenség problémáival, mind a családon belül, az apák és anyák közös felelősségvállalásának előmozdításával, mind pedig a munkaerőpiacon, megakadályozva, hogy az anyaság hátrányosan befolyásolja a nők szakmai előmenetelét.

Amikor a munka és a családi élet összehangolásáról beszélünk, akkor minden gondoskodásra szoruló személyre gondolnunk kell (gyermekek, idősek, fogyatékkal élők, be-

* „A családok különösen a munkával kapcsolatos problémáktól szenvednek. A fiatalok előtt kevés munkalehetőség nyílik, a munkakínálat nagyon szelektív és bizonytalan. A munkaidő hosszú, melyet a hosszú utazás tovább nehezít. Mindez nem segíti elő, hogy a házastársak találkozzanak egymással és gyermekekkel, hogy nap mint nap ápolhassák kapcsolataikat” (AL 44). „Vannak, akik azt tartják, hogy sok aktuális probléma a női emancipációnak köszönhető. Ám ez az érv nem érvényes, »hamis, nem igaz, a maszkulinizmus egyik formája«. A férfi és a nő közötti hiteles méltóság arra vezet, hogy örvendjünk, ha túlhaladják a hátrányos megkülönböztetés régi formáit, és ha kibontakozik a családokban a kölcsönösség stílusa. Vannak a feminizmusnak olyan formái, amelyeket nem tekinthetünk megfelelőeknek, ugyanakkor csodáljuk a Szentlélek tevékenységét a nő méltóságának és jogainak világosabb elismerésében” (AL 54). „A férfi »hasonlóképpen döntő szerepet játszik a család életében, különösen is felesége és gyermekei védelmezésével és támogatásával«” (AL 55). „Napjaink problémája, úgy tűnik, nem annyira az uralkodó apák jelenléte, hanem inkább a hiányuk, az eltávolodásuk. Az apák gyakran annyira önmagukra, a munkájukra és az önmegevalósításra koncentrálnak, hogy megfeledkeznek a családról, és magukra hagyják a kicsinyeket és a fiatalokat” (AL 176).

tegek). Ebben a vonatkozásban nem a családnak kell alkalmazkodnia a termelési folyamat jellemzőihez, a technológiai fejlődésnek pedig ki kell tágítani a család szabadságának és önállóságának tereit.

Ezért a vállalkozásoknak is át kell gondolniuk modelljeiket, hogy családbarátabbak legyenek, hogy jobban tudják támogatni a családokat, az anyaság és apaság megélését. A vállalkozásoknak társadalmi felelősségük van a családok iránt (vállalati családi felelősségvállalás), megfelelő válaszokkal tartoznak nekik.

Konkrét cselekvések

- A tisztességes, nem bizonytalan munkalehetőségek előmozdítása, különös figyelemmel a fiatalokra.
- Olyan családpolitikák megvalósítása, amelyek elősegítik a család és a munka összehangolását, összeegyeztethetővé téve a munkaidőt, valamint a gyermekekkel, a házasság és családi élettel kapcsolatos kötelezettségeket.
- Olyan, családra figyelő közpolitikák kialakítása, amelyek előmozdítják a gondoskodási feladatok megosztását, megerősítik a családi hálókat és a generációk közötti szolidaritást.
- Olyan munkakultúra előmozdítása a vállalati szervezetekben, amely tudatosítja, tiszteletben tartja és támogatja a munkavállalók családi kapcsolatait.
- Olyan állami és közösségi szolgáltatások megvalósítása, amelyek erősítik a gondoskodási feladatok és felelőségek társadalmi támogatását, mint például a bölcsődék, oktatási és nevelési intézmények vagy nyári táborok a gyermekfelügyelethez.
- Apáknak szóló, a gondoskodásban és nevelésben való társfelelősséggel kapcsolatos tudatosságnövelő tanfolyamok előmozdítása.
- Különös figyelem fordítása az etnikai és társadalmi kisebbséghez tartozó családok, valamint a kiskorúak hátrányos megkülönböztetésének megelőzésére.

Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz (család és munka)

- Tanulmányozzunk és mozdítsunk elő olyan jogi keretet, amely a családok fejlesztési feladataihoz igazodóan harmonizációt tud lehetővé tenni a család és a munka között.
- Elemezzük és értékeljük a családi élet és a munka összehangolását elősegítő szolgáltatások minőségét, típusait és elterjedtségét.
- Dolgozzuk ki a családbarát vállalatok szervezeti modelljeit.
- Készítsünk elemzéseket és értékeléseket a nemek közötti szakadékról árulkodó helyzetekről, a nők/anyák esetleges hátrányos megkülönböztetéséről a munkahelyen.
- Mozdítsunk elő vizsgálatokat és modelleket az etnikai kisebbségek hátrányos megkülönböztetése ellen.
- Mozdítsuk elő bevált gyakorlatok összegyűjtését és terjesztését minden szinten.

3.5. Család és szegénység*

Kihívások

A gazdasági egyenlőtlenség a mai világ egyik strukturális jellemzője. A vilá járvány után még egyenlőtlenebb társadalmakban élünk, ahol egyenlőtlen a javak elosztása. A gazdagok és szegények közötti szakadék egyre nő a társadalom különböző szintjein, és ez mind a nemzetek között, mind az egyes térségeken belül megfigyelhető.

A gazdasági, valamint az alapvető erőforrásokhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén mutatkozó egyenlőtlenségek a társadalmi ranglétra minden szintjén megtalálhatók, és minél lentebb haladunk a ranglétrán, annál rosszabb az emberek oktatása, élelmezése és egészsége. A társadalmi és politikai következmények jelentősek.

A szegénységben élő családoknál családi konfliktusok alakulnak ki az anyagi erőforrások szűkössége és az alapvető szolgáltatásokhoz (víz, élelmszer, internetkapcsolat, tanulási lehetőségek) való hozzáférés hiánya miatt. Közvetlen kapcsolat áll fenn az anyagi nélkülözés és a házassági problémák között. Hasonlóképpen, sok család nem vállalhat kívánt számú gyermeket. Ez nagy frusztrációt okoz, mivel életkörülményeik nem teszik lehetővé, hogy megfeleljenek a gondoskodással és táplálással kapcsolatos társadalmi elvárásoknak.

A szegénység egyik sajátos aspektusa, mely különösen súlyosan érinti a gyermekeket és fiatalokat, az iskolázottság szegénysége. A szegénység és a kirekesztettség, melytől a családok mind jobban szenvednek, leginkább az iskoláskorú gyermekeket sújtja. Az iskolázottság szegénysége kifejezéssel arra utalunk, hogy a gyermekek nem képesek optimális körülmények között tanulni és fejlődni. A minőségi, inkluzív és mindenki számára hozzáférhető oktatás a szegénység és az egyenlőtlenség leküzdésének kulcsa.

Sok idős ember, külön élő családtag, migráns, munkanélküli fiatal pedig elszigeteltségtől és társadalmi kirekesztettségtől szenved, s nem tudja megvalósítani családdal kapcsolatos tervét (kapcsolati szegénység és magány).

A bevándorló családok nagy része is szegénységben él, és a társadalmi kirekesztés veszélye fenyegeti. A bevándorló és egyszülős családok esetében nagyobb a kiszolgáltatottság a származási és célországban egyaránt.

Javaslatok

A szegénység leküzdéséhez olyan cselekvési folyamatokat kell megtervezni és végrehajtani, amelyek túllépnek a gazdasági szférán, és a beavatkozásokat más területekre, például az élelmezésre, az egészségügyre és az oktatásra összpontosítják.

A családok anyagi körülményeinek javítása a társadalmi és családi kapcsolatok javulásához is vezet.

* „Az aktuális kultúra egyik legnagyobb szegénysége a magány [...]. Jelen van a társadalmi-gazdasági valósággal szembeni tehetetlenség általános érzése is, mely végül gyakran agyonnyomja a családokat” (AL 43). „A család félelmei olykor drámai méreteket öltenek: amikor egy kedves személy megbetegszik és nem juthat megfelelő egészségügyi ellátáshoz, vagy amikor túlságosan hosszúra nyúlik az az időszak, amikor nem lehet tisztességes munkát találni. »A gazdasági megszorítások kizárják a családokat az oktatásból, a kulturális életből és a tevékeny társadalmi életből. A jelenlegi gazdasági rendszer a társadalmi kirekesztés sokféle formáját eredményezi«” (AL 44).

Konkrét cselekvések

- Hivatalos és stabil munkahelyek teremtésének előmozdítása, különösen a nők számára.
- A teljes körű egészséghez és a megfelelő táplálkozáshoz való hozzáférés elősegítése mindenki, különösen a kiskorúak számára.
- Egyesületi és alapítványi kezdeményezések támogatása élelmezésbiztonsággal kapcsolatos konkrét intézkedések, például fenntartható földművelési formák előmozdítása érdekében.
- Infrastruktúra és közszolgáltatások létrehozása a vidéki és periférikus területeken a szolgáltatások biztosítása, az alapvető javakhoz való hozzáférés és a fejlődés érdekében.
- A családok tevékeny részvételének és képzésének előmozdítása, különösen a hátrányos helyzetű területeken, hogy a legjobb döntéseket hozhassák meg és hajthassák végre saját egészségük és gyermekeik jóléte érdekében.
- Megelőzési és kísérési szolgáltatások előmozdítása kockázati magatartásformákkal (alkohol, kábítószer, dohányzás, antiszociális magatartás, önkárosítás stb.) küzdő családok számára.
- Az anyaság anyagi támogatása.
- Olyan szociálpolitikák megvalósítása, amelyeknek kifejezett célja az általános és az iskolázottsági szegénység leküzdése.
- Azoknak a már működő közösségi kezdeményezéseknek az elemzése és támogatása, amelyeknek az a célja, hogy megsegítse az iskolázással kapcsolatban anyagi nehézségekkel küzdő szegény családokat.
- Mikroállalkozói kezdeményezések, mikroszociális szinten végzett gazdasági tevékenységek támogatása – többek között szociális mikrohitelk széles körű újraindítása révén – azzal a céllal, hogy a család eltartásához elegendő jövedelemre tegyenek szert.

Irányelvek a családközpontú egyetemi kutatáshoz (család és szegénység)

- Tágítsuk ki a szegénység fogalmát a felsőfokú oktatásban, kapcsoljuk hozzá a szegénységnek azokat az új formáit is, amelyek az oktatás, az egészség, a kapcsolati és érzelmi készségek területén való nélkülözéshez kapcsolódnak.
- Alaposabban ismerjük meg a szegénység terjedését és családi dimenzióját.
- Vizsgáljuk meg, milyen formákban lehetséges az anyaság anyagi és társadalmi támogatása.
- Végezzünk elemzéseket és készítsünk értékeléseket a szegénység sokdimenziós jellegéről.
- Képezzünk lelkipásztori munkatársakat azoknak a családoknak a segítésére és kísérésére, amelyek a szegénység különböző formáiból adódó problémákkal küzdenek.
- Elemezzük a társadalmi kirekesztés és a marginalizáció jelenségét, valamint összefonódásukat az anyagi szegénységgel.

- Elemezzük a beavatkozási modelleket (anyagi támogatás, szolgáltatások, adózás), és vizsgáljuk meg a családok nehézségekkel való megküzdési képességére gyakorolt hatásukat.

4. PONT

KIHÍVÁS MINDENKI SZÁMÁRA

A globális családpaktum egy olyan projekt, amely elsősorban azokat a családdal foglalkozó kutatóközpontokat szólítja meg, amelyek a katolikus egyetemeken belül működnek, és/vagy amelyeket az Egyház társadalmi tanítása inspirál, azzal a céllal, hogy megfelelő és korszerű mélyreható vizsgálatokat indítson el és támogasson a család antropológiai, jogi, gazdasági és társadalmi jelentőségéről, valamint képzett szakembereket (egyetemi hallgatók új nemzedékei) és szakmai anyagokat biztosítson az Egyház evangelizációs munkájához. Óriási szükség van arra, hogy a család és az élet kérdéseiről jobb képzést kapjanak azok a világiak, akik elkötelezettek abban, hogy hirdessék a házasság, a család és az emberi élet szépségét. Sürgősen szükség van olyan empirikus és elméleti interdiszciplináris kutatómunkára, valamint új témákkal foglalkozó és új vizsgálati módszereket alkalmazó képzésekre, amelyek számot vetnek azokkal a változásokkal és új tényezőkkel, amelyek módszeresen idézik elő a házasság, a család felbomlását és törékennyé válását, és az élet elvetésére tesznek hajlamossá, az emberi lét minden szakaszában.

Ez a projekt különböző módokon állítja kihívás elé a társadalom összes szereplőjét, akik számára a globális családpaktum képes lesz szigorúan empirikus bizonyítékok alapján, kapcsolati és személyes jellegű, az Egyház társadalmi tanításában határozottan benne lévő antropológiai horizonton belül vizsgált és értelmezett érveket és reflexiókat felkínálni.

4.1. Egyetemekre háruló kötelezettség

A globális családpaktum egyszerre kifejeződése és feladata is azoknak a családdal foglalkozó, rendszerként, hálózatban működő kutatóközpontoknak, amelyek multidiszciplináris szemléletben meghatározott és rendszeres vizsgálatokat végeznek jogi, filozófiai-antropológiai, szociológiai, bioetikai és erkölcsi területen, különös tekintettel a családok és a közpolitikák társadalmi és kapcsolati állapotára. Ezek a központok olyan egyetemeken működnek, amelyek az egyházi közösség közvetlen kifejeződései világszerte, vagy legalábbis olyan tudományos intézményekben, amelyek kifejezetten hivatkoznak az Egyház társadalmi tanítására.

A remény az, hogy a családra való különös odafigyelést a gazdasággal foglalkozó kutatóközpontokra is sikerül kiterjeszteni, az erre a célra megfogalmazott kutatási irányelvekkel és tanulmányi kurzusokkal.

A globális családpaktum mindenekelőtt arra kéri ezeket a szervezeteket, hogy család-kutató központok nemzetközi hálózataként (hálózatok „hálózataként” is, a meglévő hálózatokat erősítve) alakítsák ki és erősítsék meg magukat, többek között azáltal, hogy formálisan is vállalják az egymással való együttműködést és párbeszédet. E téren elsődlegesnek tűnik, hogy:

- ösztönözzük az interdiszciplinaritást (ennek érdekében fontos, hogy a család témájával ne csak egyedi projektek, hanem mindenekelőtt tág és tartós „kutatási irányel-

vek” keretében foglalkozunk, éppen azért, mert egy-egy kutatási irányelv különböző tudományágak nézőpontjából is vizsgálható);

- támogassuk a hálózatot a több partner/ország közötti közös konferenciák, csereprogramok és kutatási projektek szervezésével;
- indítsunk és működtessünk közös kommunikációt (digitálisat is) a központok között, hogy elősegítsük a családdal és élettel kapcsolatos hírek, bevált gyakorlatok, tanulmányi modellek és reflexiók terjesztését;
- a „diagnosztikai” és javaslattevő tevékenységen túlmenően emeljük ki és kommunikáljuk az adott térségben szerzett tapasztalatokat és a családok támogatására irányuló beavatkozásokat, azzal a céllal, hogy meg lehessen vizsgálni, vajon ezek „jó gyakorlatoknak” tekinthetők-e, mérhetők-e és megismételhetők-e más környezetben;
- szenteljünk magunkat családpasztorációs szakemberek képzésének, hogy tudjanak a családok igényeire válaszoló szolgáltatásokat nyújtani a különböző területeken (párkapcsolati szempontok, nyitottság az életre, generációk közötti kapcsolatok, bántalmazás és erőszak, oktatás, szegénység, munka, a családok bioetikai képzése stb.);
- szenteljünk magunkat olyan szakemberek képzésének, akik konkrétan felléphetnek a közéletben a házasság és a család előmozdítása érdekében (politikusok, jogászok, tanárok, szociális munkások, vállalkozók, önkéntesek).

Ez a nemzetközi hálózatépítés az egyetemi világ további szereplőinek bevonását is elősegítheti, hogy együttműködjenek a jelen globális családpaktumban foglalt kötelezettségek megvalósításában.

Végül, konkrétan, a családdal foglalkozó egyetemi világ közös munkája többféle kutatási és vizsgálati utat követve bontakozhat ki:

- a családi és társadalmi kapcsolatok tanulmányozása és társadalmi generativitásuk leírása;
- a közpolitikák családokra gyakorolt hatásának értékelése;
- családokkal együtt kidolgozott beavatkozási modellek innovációjának kísérése/ösztönzése;
- a család valóságának strukturált és rendszeres kutatása azzal a világos stratégiával, hogy a házasságról, a családról és az emberi élet előmozdításáról közös és nyilvános elgondolást alakítsunk ki;
- a családdal és az emberi élettel foglalkozó egyetemek és tanszékek, valamint a helyi egyház és az egyazon országban működő egyház közötti összekötő személyek biztosítása, hogy szakértők közreműködésére is támaszkodó, szinergiában működő lelkipásztori projekteket dolgozzanak ki.

Döntő fontosságú ugyanis az Egyházzal, különösen a családpasztorációval való kapcsolatok és együttműködési módok megteremtése vagy erősítése. Az egyetemek szemlélete szükségszerűen tudományos (diagnosztikai és terápiás) és interdiszciplináris, de elengedhetetlen, hogy szem előtt tartsák az adott terület valóságát, párbeszédben a családpasztoráció és a helyi egyház konkrét tevékenységével, hogy válaszoljanak azokra

a szükségletekre, amelyeket ez utóbbi időnként kiemel.⁹ A katolikus egyetemek így képesek lesznek betölteni azt a *szolgálati szerepet*, mely a kötelességük, hogy fenntartsák az Egyház társadalmi tanításának jelenlétét és hangját a közéletben és a politikai-törvényalkotói munkában az egyes országokban a házasság, a család és az emberi élet védelme érdekében.

4.2. Kihívás a társadalom többi szereplője számára

Az Egyház társadalmi tanítása által inspirált egyetemi világnak a családra irányuló kutatómunkája tehát a globális családpaktumban lendületet adó és új felelősséggel felruházó eszközt talál a társadalom többi szereplőjének szolgálatában is, akik az egyetemi kutatás által kínált új meglátásokban új operatív kihívásokat találhatnak a család mint erőforrás megerősítésére.

Minden társadalmi szereplőnek sajátos problémákkal és feladatokkal kell szembenéznie, saját belső dinamikáitól és a családok közötti kölcsönhatásoktól függően. A kihívás annak megállapítása, hogy az egyes társadalmi szereplők *milyen módon válhatnak családbarátabbá, és hogyan járulhatnak hozzá ahhoz, hogy a családok tudatosabban vállalják fel a társadalomban betöltött motorszerepüket.*

A politika világa

A társadalmi együttélés szabályai nyilvánvalóan döntő szerepet játszanak abban, hogy a családok életét többé-kevésbé megkönnyítsék. Napjainkban különösen elsődleges feladatnak tűnik az, hogy:

- jelentőséget tulajdonítson és elsőbbséget adjon a stabil családnak mint a szabadság, a társadalmi kohézió és a személy teljes körű kibontakozása erőforrásának;
- visszaszerezze a házasságnak mint a társadalmi kohézió, a rend és a társadalmi béke alapvető intézményének társadalmi és jogi értékét;
- elismerje és támogassa a családok életre való nyitottságát, a születést és az élet védelmét a fogantatástól a természetes halálig, az élet minden szakaszában;
- támogassa és mozdítsa elő a családok tevékeny szerepét minden téren, hogy ne alakuljanak ki és ne szilárduljanak meg olyan túlzott segélyezési formák, melyek nem oldják meg a családok életét jellemző törekenységeket;
- küzdjön a strukturális (gazdasági és társadalmi) egyenlőtlenségek ellen nemzetközi szinten, védelmezze a legkiszolgáltatottabbakat;
- összehangolt családbarát politikákkal kormányozza az állami beavatkozás szintjeit (országos, regionális, helyi/közösségfejlesztési politikák).

A vállalkozások / a munka világa

A gazdasági tevékenységek, az üzleti világ, a munkatapasztalat, a javak létrehozása és elosztása mind az emberi cselekvés, a társadalmi szerveződés és a családi élet lényegi

⁹ Lásd – különösen – a családok vezető szerepéről szóló innovatív tanúságtételeket, melyek a családok tizedik – „A családi szeretet: hivatás és az életszentség útja” címet viselő – világtalálkozóját (Róma, 2022. június 22–26.) gazdagították.

összetevői. Ezen a területen sokat lehet tenni azért, hogy egyre családbarátabbá váljunk. Különösen:

- ismerje el, becsülje meg és támogassa a családot mint gazdasági szereplőt és „rendszer” (gazdasági döntések, fogyasztás, megtakarítás, befektetések helyét), pénzügyi oktatással és képzéssel is;
- alakítsa ki a családi feladatok támogatására alkalmas szervezési modelleket a hivatalos munka és a hivatalos munkán kívül töltött idő megfelelő összehangolásával;
- a vállalkozások indítsanak családi társadalmi felelősségvállalási folyamatokat.

A nonprofit ágazat

A nonprofit ágazatban a család legyen tevékeny alany, mind a társulási, egyesületi formákban, mind a beavatkozások, támogatások, segélyek címzettjeként. Ezért a nonprofit ágazatnak arra kell törekednie, hogy:

- a családot (a kiszolgáltatott családot is) tekintse aktív partnernek, ne pedig támogandó passzív alannak (önrendelkezéshez való hozzásegítés): lépjen túl a pusztá segélyezési szemléleten, a családi kapcsolatok mint társadalmi erő támogatásával;
- értékelje és erősítse a családok egyesületi életének és fellépésének előnyeit: összekapcsolja a családokat, a családok hallatni tudják hangjukat, az egyesületek képviselni tudják a családokat („családok együtt, hogy jobbá tegyék családjaikat és több családot hozzanak létre a társadalomban”);
- mozdítsa elő a szubszidiaritást a közéletben és a plurális, családokat is magában foglaló jólétet.

A kulturális rendszer és a tömegtájékoztatás

A kulturális és kommunikációs rendszer hatása a családi kapcsolatokra és mindennapi életükre minden bizonnyal jelentős, mind pozitív, mind negatív értelemben. Általánosságban a társadalmi élet ezen területén mindenekelőtt arra van szükség, hogy:

- hagyjon fel a katasztrófákra és botrányokra összpontosító modellel (a kritikus problémák elhallgatása nélkül);
- becsülje nagyra és emelje ki a „jó híreket”;
- adjon teret, eszközöket, értékeket a családok történetmesélésének és tanúságtételének;
- adjon teret a családi kapcsolatok erősítése szempontjából fontos témáknak: anyaság, apaság, testvérség, házasság, az emberi élet és a törekény emberi élet védelme.

* * * * *

A világon élő összes családnak, vagyis a globális családpaktum alanyainak – és nem tárgyainak –, akik a tudományos világ és a társadalom többi szereplője közötti együttműködés révén tudatára ébrednek a civil társadalomban, a gazdaságban, a jogban és a kultúrában betöltött motorszerepüket, érezniük kell, hogy újfent megszólítja őket Ferenc pápa, ahogyan a családok tizedik világtalálkozója alkalmával is tette:

Kedves Családok,

 folytassátok utatokat,
 és hallgassatok az Atyára, aki hív benneteket:
 legyetek misszionáriusok a világ útjain!

Ne járjatok egyedül!

Ti, fiatal családok,
 engedjétek, hogy vezessenek benneteket azok,
 akik már ismerik az utat!

Ti, akik előrébb jártok, szegődjétek útitársul a többiek mellé!

Ti, akik a nehézségek miatt elveszítettnek érzitek magatokat,
 ne hagyjátok, hogy eluralkodjon rajtatok a szomorúság!

Bízzatok a Szeretetben, amelyet Isten belétek helyezett,
 kérjétek a Lelket mindennap,
 hogy felélessze annak tüzét!

Örömmel hirdessétek a család szépségét!

Hirdessétek a gyermekeknek és fiataloknak
 a keresztény házasság kegyelmét!

Öntsetek reményt azokba, akik nem remélnek!

Úgy cselekedjétek, mintha minden tőletek függne,
 annak tudatában, hogy mindent Istenre kell bíznotok!

Ti legyetek azok,
 akik a társadalomnak és egy olyan szinodális Egyháznak a szövetét szövitek,
 amely kapcsolatokat teremt, gyarapítja a szeretetet és az életet!

Legyetek az élő Krisztus jelei!

Ne féljétek attól, amit az Úr kér tőletek,
 és attól se, hogy nagylelkűek legyetek velem!

Nyíljatok meg Krisztus előtt, hallgassátok őt az imádság csendjében!

Kísérjétek azokat, akik gyengébbek,
 vegyétek gondjaitokba
 a magányosakat, a menekülteket, az elhagyatottakat!

Legyetek egy testvériesebb világ magjai!

Legyetek nagyszívű családok!

Legyetek az Egyház befogadó arca!¹⁰

¹⁰

<https://csaladegyhas.hu/ferenc-papa-misszios-megbizasa-a-csaladoknak-legyetek-egy-testveriesebb-vilag-magjai/>

GLOBALIS CSALÁDPAKTUM

www.familyglobalcompact.org

VILÁGIAK, CSALÁD ÉS ÉLET DIKASZTÉRIUMA

www.laityfamilylife.va

PÁPAI TÁRSADALOMTUDOMÁNYI AKADÉMIA

www.pass.va

NEMZETKÖZI CSALÁDTUDOMÁNYI KÖZPONT

<https://cisf.famigliacristiana.it/canale/cisf/>

MAGYAR KATOLIKUS PÜSPÖKI KONFERENCIA
CSALÁDÜGYI BIZOTTSÁGA

www.csaladegyhaz.hu

Fordította:

Tózsér Endre SP